

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ
GÖRME ENGELLİLERİN EĞİTİMİ A.B.D

GÖREN VE GÖRMEYEN ERGENLERİN CİNSEL GELİŞİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
SALİH ÇAKMAK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. AYŞEGÜL ATAMAN

ANKARA

2006

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, gören ergenlerle görmeyen ergenlerin cinsel gelişimlerinde farklılıklar olup olmadığını araştırmaktır.

Araştırmanın denekleri 2004-2005 öğretim yılında Ankara ilinde bulunan; Aydınlikevler Göreneller Görme Engelliler İ.Ö.O; Mitat Enç Görme Engelliler İ.Ö.O ikinci kademe öğrencileri ile Halide Edip ve Cumhuriyet Liselerinde normal ve kaynaştırma sınıflarında bulunan, 11-17 yaş arası gören, az gören ve total düzeyde görme yetersizliği olan toplam 137 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın verilerinin toplanabilmesi için, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket formu uygulanmıştır (Bk. Ek 1). Bu araştırma, gören ve görme yetersizliği olan ergenleri kapsadığı için uygulamada bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın uygulanacağı okullarda bulunan rehber öğretmenler araştırma hakkında bilgilendirilmiş, öğrenci tespit çalışmalarında ve uygulamada araştırmaya katkıları sağlanmıştır. Görme yetersizliği bulunan öğrencilere etüt saatlerinde bulundukları etüt dersliğinde geliştirilen anket formu uygulanmıştır. Hazırlanan formları araştırmacı, özel eğitim bölümünde yüksek lisans öğrenimine devam eden iki kişilik uzman bir grup ve okullarda bulunan bayan rehber öğretmenlerle birlikte uygulanmıştır.

Anketin geçerli ve güvenli bir şekilde uygulanması için etüt derliğinde bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Her bir okulda araştırmaya katılan görme yetersizliğine sahip olan öğrencilere anketin başında bulunan açıklamalar okunarak kısaca araştırma hakkında bilgi verildikten sonra, öğrencilerden normal etüt saatindeki rutini izlemeleri istenmiştir. Araştırmacı, görme yetersizliği olan öğrencilere anket formundaki soruları öğrenciyi ayrı bir ortamda karşına alarak bizzat soruları kendisi sormuş ve almış olduğu cevapları kaydetmiştir. Daha sonra kendine anket uygulanan öğrenci etüt salonundan dışarıya çıkartılmış ve böylece diğer arkadaşlarının bu soruları önceden duyması engellenmiştir.

Araştırmaya katılan, gören ve görme yetersizliğine sahip kız öğrencilerden, daha geçerli ve sağlıklı veriler elde edebilmek için okullarda bulunan bayan rehber öğretmenler ve özel eğitim bölümünde yüksek lisans öğrenimini gören iki bayan özel eğitim uzmanı tarafından anket soruları kız öğrencilere sorulmuş ve veriler kaydedilmiştir. Araştırmaya katılan gören öğrencilere ise, anket formları sınıflarında dağıtılmış, başındaki açıklama okunmuş ve herkesin kendi işaretlemesini kendi başına ve içtenlikle yapması istenmiştir. Yine anketin uygulanacağı bayan öğrencilere bu açıklamalar bayan rehber öğretmenler ve özel eğitim uzmanlarınca yapılmış ve toplanan veriler kaydedilmiştir.

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde merkezi eğilim ölçüleri kullanılmıştır.

Anket formuyla toplanan veriler tablolara geçirilmiş, her tabloda frekanslar ve yüzdeler gösterilmiştir. Ayrıca aralarındaki ilişkinin arandığı değişkenler için Kay-Kare (χ^2) testi uygulanmıştır.

Araştırma bulguları, gören ve görme yetersizliği olan ergenlerin cinsel gelişimlerinde farklılıklar olduğu izlenimi vermiştir.

SUMMARY

The aim of this research is to understand whether there are any differences in the sexual development between visual handicapped adolescents with no visual handicap.

The subjects of the research are constituted by 137 students with total, low vision and no visual handicap between 11-17 years who continued Ankara Aydınlikevler Göreneller Visual Handicapped Elementary School, Mitat Enç Visual Handicapped Elementary School (the second grade students), Halide Edip and Cumhuriyet High School (the students in normal and inclusion classes) in 2004-2005 education year.

In order to gather research data, a poll form was applied by the researcher. Because this research included the adolescents who can see and the handicapped ones, some arrangements were made in the application (refer to the appendage 1). The guidance counselors at schools in which the research was held were informed about process and so their contributions in student determination and application were provided as well. The poll forms were applied to the visual handicapped students during their study hours in study halls. The researcher applied the forms with the assist of two specialists who continued their high licence education in special education department and with female guidance counselors in the school.

Some arrangements were made in the study hall in order that the poll was carried out secure and effectively. After informing the handicapped students by reading the explanations at the beginning of the polls in brief, the students were required to follow the routine in their normal study hours. The researcher asked the questions in person in the poll form to the handicapped students in another room and (s) he wrote down all the answers. Later, the student who completed the poll, was taken out of the room so it was provided that other students did not hear the questions before hand.

In order to get more effective and healthy information from the female students with visual handicap and the ones who can see attending the research, 2 specialists

doing their high licence in special education department and the female guidance counselors asked the questions to the girls and wrote down all the information. The polls were applied to the students who have no handicap in their own classes, the explanation at the beginning was read and they were required to do the poll themselves with sincerity. Again all the statements were done to the students by the guidance counselors and the specialists. The collected data were written down.

During the analysis of the research data, central tendency measurement units were used.

The data which were gathered with the poll were recorded on the tables and on each table frequencies and percentages were shown. Besides, for the variables searched for the relation between each other chi-square (χ^2) test was carried out.

The research findings show that there are differences between the sexual development of the visually handicapped adolescents and the adolescents with no handicap.

TEŞEKKÜR

Araştırmamda konu seçiminden başlayarak çalışmamın her aşamasında ilgi ve eleştirileriyle katkıda bulunan başta danışman hocam sayın Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN' a, Tamer KARAKOÇ' a, yazım aşamasındaki yardımlarından dolayı sayın Osman MUSAONBAŞIOĞLUNA teşekkürü borç biliyorum.

Yine çalışmam boyunca desteğini esirgemeyen ve beni güdüleyen eşim Sibel ÇAKMAK'a ve kızım Merve' ye de sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY.....	III
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
PROBLEM.....	1
AMAÇLAR.....	9
ÖNEM.....	10
SAYILTILAR.....	10
SINIRLILIKLAR.....	11
YÖNTEM VE UYGULAMA.....	11
TANIMLAR.....	16
2. BÖLÜM.....	17
KAYNAK TARAMASI.....	17
OKUL ÖNCESİ, ERGENLİK ÖNCESİ VE ERGENLİK DÖNEMİNDE CİSELGELİŞİM.....	17
OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE CİNSEL GELİŞİM.....	17
ERGENLİK ÖNCESİ CİNSEL GELİŞİM.....	19
ERGENLİK DÖNEMİ CİNSEL GELİŞİM.....	22
ERGENLİK DÖNEMİ BEDENSEL GELİŞİM.....	23
ERGENLİK DÖNEMİ CİNSEL AKTİVİTELERİ.....	28
MASTURBASYON.....	28
EŞCİNSELLİK.....	29
KARŞI CİNSLE ETKLEŞİM.....	30
3. BÖLÜM.....	31
BULGULAR VE YORUMLAR.....	31
ANKET SONUÇLARI.....	31
ERKEK ERGENLERDE ORTAYA ÇIKAN EN YÜKSEK FREKANSLI BEDENSEL DEĞİŞİKLİKLERİN DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	31

ERKEK ERGENLERDE ORTAYA ÇIKAN EN YÜKSEK FREKANS LI CİNSEL ETLKİLEŞİMLERİN DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	33
ERKEK ERGENLERDE ORTAYA ÇIKAN EN YÜKSEK FREKANS LI CİNSEL AKTİVİTELERİN DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	34
ERKEK ERGENLERDE ORTAYA ÇIKAN EN YÜKSEK FREKANS LI CİNSEL HAYALLER VE FANTEZİLERİN DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	37
KIZ ERGENLERDE ORTAYA ÇIKAN EN YÜKSEK FREKANS LI BEDENSEL DEĞİŞİKLİKLERİN DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	39
KIZ ERGENLERDE ORTAYA ÇIKAN EN YÜKSEK FREKANS LI CİNSEL ETLKİLEŞİMLERİN DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	40
KIZ ERGENLERDE ORTAYA ÇIKAN EN YÜKSEK FREKANS LI CİNSEL AKTİVİTELERİN DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	42
KIZ ERGENLERDE ORTAYA ÇIKAN EN YÜKSEK FREKANS LI CİNSEL HAYALLER VE FANTEZİLERİN DAĞILIMINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	44
4.BÖLÜM.....	44
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	50
ÖNERİLER.....	50
5. KAYNAKÇA.....	56
EKLER.....	61
1. Veri toplama formu.....	61
2. Erkek ergenlerin bedenlerinde meydana gelen değişikliklerle ilgili sorular.....	69
3. Erkek ergenlerde cinsel etkileşimle ilgili sorular.....	71
4. Erkek ergenlerde cinsel aktivitelerle ilgili sorular.....	72
5. Erkek ergenlerde cinsel hayaller/fanteziler ile ilgili sorular.....	74
6. Kız ergenlerin bedenlerinde meydana gelen değişikliklerle ilgili sorular.....	75

7. Kız ergenlerde cinsel etkileşimle ilgili sorular.....	77
8. Kız ergenlerde cinsel aktivitelerle ilgili sorular.....	78
9. Kız ergenlerde cinsel hayaller/fanteziler ile ilgili sorular.....	79

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1 PROBLEM

Ergenlik dönemi, çok yönlü değişkenlerin ve buna bağlı çok karmaşık ve çok çeşitli etmenlerin sonucu gelişen bir oluşum sürecidir. Çocukluk döneminden, yetişkinliğin ilk basamağı olarak kabul edilen ergenlik dönemine geçiş, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal boyutlarıyla hızlı bir değişim süreci olarak kabul edilir. Bütün canlı varlıkların doğasında var olan cinsel iç güdü, üreme, çoğalma ya da neslini çoğaltma işlevini amaçlar. Bu yüzden cinsel içgüdü anatomik ya da fizyolojik dizgenin ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Canlı varlıklar, üreme işlemini gerçekleştirmek için belirli biyolojik yapısal değişkenlerden geçmek zorundadırlar. Bu tür yapı değişiklikleri ise belirli büyüme , olgunlaşma ve gelişim dönemleri olarak ortaya çıkar. Söz konusu değişiklikler bilişsel ya da duygusal boyutlarıyla öteki değişimlerin nedeni olurlar. Canlı varlığın özellikle de insan varlığının organik yapısal değişimleri, psikolojik değişimleri arasında birbirlerini tamamlayan bir ilişki vardır (Topses, 2003). Ergenlik dönemi cinsiyet salgı bezlerinin aktif hale gelerek cinsiyet hormonu üretimiyle başlar. Bu hormonlar erkeklerde testosteron, kızlarda östrojen adını alır. Vücudun hemen hemen tüm organları bu değişikliklerden etkilenir (Senemoğlu, 1998).Ergen, öncelikle değişen ve gelişen kendi bedenine uyum sağlamaya çalışır. Daha sonrada karşı cinse yönelme başlar. Bu yönelme platonik bir şekilde başlayarak, gençlerin karşıt cinse ilişkin tutumlarının gelişiminde güçlü etkiler yaratır. Bunlar da ergenlikteki kişilik gelişimine katkı sağlar. Ergenin evliliğe, aile yaşamına, erkek ya da kadın toplumsal rolleri kabul etmesini sağlar.

Ergenlerin biyolojik yapılarının yanında, bu biyolojik yapıların ortaya çıkardığı çeşitli bilişsel, duyuşsal, toplumsal, törel, cinsel vb etmenlerin etkisiyle değişiklik ve başkalaşım gösterebilmektedir. Örneğin, yaşadığımız çağdaş kültürler içindeki çeşitli yayınların, edebiyat, film ve televizyon yayınlarındaki erotizm baskısının, cinsel bilincin ve olgunluğun gelişmesini önemli ölçüde etkilediği gibi cinselliğin sadece cinselliğe indirgenerek algılandığı insan duyarlılığını örseleyen boyutlarıyla, yozlaşma sürecinin gelişmesinde de etkin olabilmektedir. Sosyal öğrenme kavramıyla da adlandırabileceğimiz çevresel etmenlerin rolü ve etkinliği, ergenin kişilik ve benlik gelişiminde önemli ölçüde işlevsel olarak rol oynayabilmektedir. Tüm bu nedenler yüzünden denilebilir ki, ergen psikolojisinin gelişimi, insan türüne bağlı olarak genel özelliklerle ortaya çıksa bile, çeşitli çevresel koşullar ve bireysel ayrımlar nedeniyle çok çeşitlilik olma özellikleriyle de ortaya çıkabilmektedir (Ataman, 2004)

Çocukluk döneminden, yetişkinliğin ilk basmağı olarak kabul edilen ergenlik dönemine geçiş, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal boyutlarıyla hızlı bir değişim süreci olarak kabul edilir. 11-17 yaş arasındaki ergen, öncelikle değişen ve gelişen kendi bedenine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Oransız yüz yapısına, sivilcelerine, cinsel eğilimlerine, boyundaki ve ağırlığındaki değişmelere uyum sağlama uğraşı içinde olmaktadır.

Ergenlerin, bu dönemde vücutlarında meydana gelen değişiklikler ve yine bu dönemde oluşmaya başlayan cinsel davranışlar şu şekilde özetlenebilir;

- a)** Koltuk altında, dış üreme organları çevresinde kılların çıkması,
- b)** Cinsel organların büyümesi,
- c)** Boy uzaması,
- d)** Suratta, sırtta vb. yerlerde sivilcelerin oluşması,
- e)** Ses tonunun kalınlaşması,
- f)** Göğüslerin büyümesi,
- g)** Erkeklerde gece boşalmaları,
- h)** Kadınlarda adet periyotlarının başlaması,

- i) Masturbasyon aktivitelerinde bulunma,
- j) Cinsel fanteziler kurma,
- k) Flört etme,

Bu dönem boyunca ergenler, sadece fiziksel değil, sosyal ve psikolojik değişikliklerle de karşılaşır. Onların çevreyle daha iyi ilişki kurabilmeleri için bilişsel ve duygusal becerilerde niteliksel değişikliklere ihtiyaçları vardır (Feldman&Eliot, 1993; Moore&Rosenthal, 1995).

Bazı ergenler, bu dönemde bedenlerinde meydana gelen değişikliklerin etkisiyle kompleks sahibi olabilirler veya gelişimsel değişiklikleri kabullenmekte zorlanabilirler. Bu dönemde karmaşık cinsel duygular ile baş etmenin zor olduğu ve ergenlerin vücutları ile ilgili yeni değişikliklere zor adapte olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır. (Billy&Udry, 1985; davis, 1974; Moore& Rosenthal, 1991; reis, 1967; Walsh et. al., 1976).

Bu dönemde meydana gelen değişiklikler, ergenlerin hayatına yeni algılamalar getirmektedir. Ergen tensel ve cinsel dokunuşlarla vücudunu keşfeder ve duygusal kimliğini geliştirir. Bu kimlik gelişimi süresince, ergenin sosyal çevresinin (aile, arkadaş v.s) onun cinsiyet rolüne uygun davranması ve cinsel yönelimi konusunda beklentileri olur. Ergenler farklı zamanlarda ve oranlarda olgunlaşırlar, bazı ergenler diğer ergenlerden daha önce cinsel aktiviteler hakkında bilgi sahibi olabilirler (Udry, 1988).

Gören ergenler, yukarıda bahsedilen basamakları genellikle çevrelerindeki yetişkinleri gözlemleyerek ve taklit ederek geçerler. Aile bireylerini, arkadaşlarını, toplumdaki diğer kişileri, T.V vb. şeyleri gözlemleyerek nasıl davranmaları gerektiğini, görevlerini nasıl yerine getireceğini ve bu dönemdeki değişiklere nasıl tepkiler verebileceğini öğrenirler ve deneyerek çevrelerinin tepkilerini beklerler.

Fakat görme yetersizliği bulunan ergenler, görsel sınırlılıklarından dolayı çevrelerinde bulunan ergenleri, yetişkinleri gözlemlemekte zorluk çekebilirler. Çevrelerindeki durumları ve olayları model almakta güçlükleri bulunabilir. Tüm deneyimlerini kendisi ve karşı cinsteki kişilerin bedenlerine dokunarak sağlaması, bedende meydana gelen değişiklikleri dokunarak hissetmesi ve fark etmesiyle cinsel gelişime ilişkin deneyimleri sınırlıdır. Sadece vücutlarına dokunarak vücutlarındaki farklılıkları hissetmeye çalışırlar. Bu nedenle de zamanından önce uyarılmaları ve yanlış bilgi edinmeleri söz konusu olabilir. Görsel bilgiler, cinsel bilgi ve beceri edinmede önemli bir rol oynar (Barraga, 1993). Gören ergenler, görsel avantajları olmalarına rağmen ergenlik dönemindeki değişimlere uyum sağlamada oldukça zorlanmaktadırlar. Bu zorlukların üstesinden gelmede görsel uyaran onlar için büyük bir avantajdır. Fakat görme yetersizliği bulunan ergenler, görme eksikliklerinden dolayı ergenlik döneminde bedende meydana gelen gelişim ve değişimleri dokunarak, arkadaşlarından veya tesadüfî bir şekilde takip ederler. Bu durum son derece risklidir. Çünkü görme yetersizliği olan bireyin bu yöntemlerle bilgi edinirken yanılsama, yanlış bilgiler edinmesi, bir takım gelişim ve değişimleri kavrayamama ihtimali çok yüksektir. Cutzforth, görme yoksunluğunun cinsel ilgi ve duyguları kişinin dışındaki amaçlara yöneltebilmesini zorlaştırdığını belirtmektedir. Bu yüzden de otoerotik ilgi ve etkinliklere daha fazla tutulabileceklerine işaret edilmektedir. (Enç, 2005). Homoseksüel ilgiler, özellikle yatılı okullarda üzerinde durulması gereken bir sorun sayılabilir. Dış dünya ile ilişkisi hayli kısıtlanan bu tür okullar bu çeşit ilgilerin gelişimini teşvik edebilen bir ortamdır. Bu konuda üzerinde durulması yararlı olacak bir sorun da, cinsel duyuların uyarılmasında “işitme, dokunma, koklama” duyularının oynadığı roldür. Görme gücünden yoksun olan kişi karşı cinsten ancak bu kanallar yoluyla uyarıcı etkiler algılayabilmektedir. Bu yüzden de dokunma, koklama ve işitme ile ilgili uyaranların cinsel duyguların ayaklanmasında ve doyurulmasında, görenlerindeki kadar fazla bir rol oynadığı düşünülebilir. Hatta bu eğilimin dokunma duyusu yoluyla taşıt araçları, tiyatro, sinema kapısı gibi yerlerde tesadüfle ya da kasten sağlanan uyaranların cinsel heyecanlanma ve doyum açısından gereğinden daha büyük bir önem taşıyor duruma gelmesi ihtimali vardır. Bu durum bazı körleri “dokunuculuk” tutkusuna sürükleyebilir.

Gören ergenler görsel bir algıya sahip oldukları için, aile üyelerini ve arkadaşlarını daha iyi mukayese edebilmektedirler. Bunun sonucunda da cinsel gelişimlerinin ve cinsel kimliklerinin daha kolay oluşmakta olduğu belirtilmektedir. (Allegier&Allegier, 1991).

Görme engelli ergen kendi cinsel gelişimini anlamaya çalışırken görme gücündeki sınırlılık onda sıkıntı yaratabilir. Görme yetersizliği bulunan ergen, cinsel gelişimini anlamada daha fazla yardım isteyebilir. Görsel bilgilerin eksikliği, görmeyen ergenin düşünce gelişimini de engelleyebilir, bu yüzden de düzgün bir beden imgesi (bedenini taşıma) geliştirmekte zorlanabilirler. Görme sınırlılıkları olan bir çocuk, gören akranlarına göre diğer insanlarla kendi vücudunu karşılaştırmada zorluk çekebilir (Heubner, 1986). Ergenlikte uyum son derece önemlidir. Körler, ergenlik normlarına uyum sağlamada zorlanabilirler. Görsel eksikliklerinden dolayı çevrelerinde bulunan bireylerin olumsuz tutumlarına maruz kalabilirler (Heubner, 1986).

Türkiye’ de görme yetersizliği bulunan ergenlerin cinsel gelişimleri üzerine herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Fakat görme yetersizliği bulunan ergenlerin, cinsellikle ilgili yanlış bilgi edindiği, yanlış ortamda ve yanlış bir şekilde edindiği bilgileri uygulamaya çalıştığı ve cinsellikle ilgili normal üstü düşüncelere sahip oldukları bu alanda uzun yıllar çalışmış olan meslek elemanlarınca belirtilmektedir.

Literatüre bakıldığında, görme yetersizliği olan bireylerin cinsel gelişimleri üzerine doğrudan bir araştırma yapılmadığı gözlemlenmektedir. Ancak görenlerle ilgili karşılaştırmalı çalışmalara rastlanılmıştır. Ülkemizde yapılan araştırmaların hepsi gören bireylerin cinsel eğitimleri ve cinsel bilgi düzeylerine odaklanırken, dünya literatüründe az sayıda da olsa görme yetersizliği bulunan ergenlerin cinsel bilgi düzeyleri ve cinsel eğitimleri üzerine birkaç araştırma bulunmaktadır.

Tayvan’ da yapılan bir araştırmada görme yetersizliği olan ergenlerle gören ergenlerin cinsel bilgi düzeyleri karşılaştırılmış ve her iki grubun da cinsel bilgi düzeylerinin eksik olduğu fakat görme yetersizliği olan bireylerin daha da yetersiz olduğu vurgulanmıştır (Duh, 2000).

Görme yetersizliği olan ergenlerle gören ergenlerin cinsel bilgi düzeylerini karşılaştırmak için Kraft (1993) tarafından geliştirilen 36 maddelik bir anketin 20 maddesi her iki gruba da uygulanmıştır. Araştırmaya katılan gören ergenlerin cinsel bilgi kaynağı olarak daha çok arkadaşlarından sonrada yazılı, görsel ve işitsel medyadan yararlandıkları belirlenirken görmeyen ergenler için en önemli bilgi kaynakları öğretmenlerinden ve ailelerinden elde ettikleri bilgiler olduğunu, bunu arkadaşları, görsel ve işitsel medyanın izlediği belirtilmektedir.

Kanada ‘da yapılan bir araştırmada ise, görme yetersizliği olan ergenlere cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiği planlanmaya çalışılmıştır (Davies, 1996).

Amerika’da yapılan bir araştırmada ise, görme yetersizliği olan ergenlere verilecek cinsel eğitimde ailenin etkin bir rol oynamasının gerekliliği ortaya konulmuştur (Schuster, 1986). Bu araştırmada görme yetersizliği olan çocuklara sahip ailelerin çocuklarının; bebeklik dönemi, çocukluk ve okul öncesi dönem, okul dönemi, ön ergenlik dönemi ve ergenlik dönemlerinde çocuklarına karşı yaklaşım tarzları, onlara cinselliği nasıl öğreteceği ve bu dönemlerin her birinde çocuklarına karşı nasıl davranılacağı konusunda ailelere çeşitli etkinlikler hakkında bilgiler verilmiştir.

Neff, (1982), Cinsel eğitim uygulamalarında sınıf öğretmenlerine, az gören ve kör öğrencilerin özel gereksinimleri hakkında rehber olunması gerektiğini belirtmiştir (Neff, 1982).

Gören ve görme yetersizliği bulunan kadınların cinsel deneyimlerini öğrendiği kaynaklar üzerine bir araştırma yapılmıştır ve bu araştırma da gören kadınların ve görmeyen kadınların en önemli bilgi kaynaklarının arkadaşları olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu gören kadınlarda yazılı, görsel kaynaklar ve aile izlemiştir (Welbourne, Lifschitz, Selvin & Gren, 1983).

Türkiye’de ergenlere ilişkin yapılan araştırmalar;

1968’ de Varış’ ın yaptığı 13-22 yaş arası ergenleri kapsayan araştırmada, kız ve erkek ergenlerin çoğunun ilk cinsel bilgileri arkadaşlarından edindiklerini bulunmuştur.

Köknel (1970)’ in yaptığı araştırmada ise, gençlerin %15’ inin aileden olumlu yönde cinsel bilgi aldığı, %35’ inin arkadaşlarından, %20’ sinin müstahcen yayınlardan, %8’ inin okuldan, %5’ inin film ve %7’ sinin ise diğer yollardan bilgi edindiklerine ilişkin bulgular bulunmaktadır.

Onur’ un (1982) de yaptığı, ergenlikteki cinsel gelişim ve eğitim adı altındaki araştırması ergenlerin cinsel eğitime duydukları gereksinimi bir kez daha vurgulamaktadır. Araştırmada yer alan ergenler cinsel eğitimin okullarda ayrı bir ders olarak verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsel bilgilerini büyük ölçüde yazılı kaynaklardan derledikleri, küçük bir bölümün arkadaş çevresinden bilgi aldığı, pek azının ana babasıyla konuştuğu, cinsel bilgilerin çoğu zaman tesadüfi elde edildiği ortaya çıkmış ayrıca yine araştırmaya katılan öğrencilerin en çok başvurdukları cinsel eylem biçiminin masturbasyon olduğu ve masturbasyon yapma oranının kızlarda erkeklere oranla daha düşük olduğu saptanmıştır

Kavuncu (1987)'de Amerikan toplumu için BEM' in geliştirdiği cinsiyet rolü envanterini Türk toplumuna uyarlama çalışmalarını yapmıştır. Bu çalışmada çocukların yeteneklerinin cinsiyetlerine göre sınırlandırılmaması gerektiği ve bu amaçla anne ve babaların bu konularda bilinçlendirilmesi amacı ile kullanılan bu envanterin yararlı olacağı belirtilmiştir.

Başgöl' ün (1997) 12-15 yaş ergenler üzerinde yaptığı cinsel eğitim konulu araştırmada, kız ve erkek öğrencilerin bilgi alma sıralamasında birinci sırayı aynı cins arkadaşların aldığı görölmüştür. İkinci sırada kızlar için anne, erkekler için ise baba yer almaktadır. Yine bu araştırma da cinsiyete göre öğrencilerin bilgi aldıkları yazılı ve görsel kaynaklar erkeklerde ve kızlarda ilk olarak gazete, kitap, dergi ve bunları T.V programları izlemiştir. Yine bu araştırmada hem erkek hem de kız öğrenciler okullarda cinsel eğitimin ayrı bir ders olarak verilmesini ve okullarda öğrencilerin cinsel bilgiler alabilecekleri görevli uzman kişilerin bulunması gerektiği yönünde görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Ergenlerin cinsel davranış ve tutumlarında ailenin ve yakın arkadaşlarının etkileri konusunda yapılan araştırma da , ailelerin ve yakın arkadaşlarının beklentilerinin ergenlerin cinsel davranışları üzerinde büyük bir etki yarattığı gözlemlenmiştir. Ailenin sosyo-ekonomik seviyesinin, eğitim düzeyinin ve yakın arkadaşlarının ergenin cinsel gelişiminde cinsel tutum ve davranışlarında farklılıklara neden olduğunu belirlenmiştir.(Akgün, 2000).

Kaptan, (2001) Ergenlik dönemi ilköğretim çağı öğrencilerinin cinsel yönelimleri ve gelişimleri hakkında bilgi toplama formu kullanarak bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma sonucunda ergenlerinin büyük bir kısmı kendilerine cinsel eğitim verilmesi yönünde görüş belirttiği ve cinsel bilgi kaynakları olarak ağırlıkta arkadaş, yazılı ve görsel kaynakları kullandıkları belirlenmiştir (Kaptan, 2001).

Yukarıda özetlenen araştırmalarda ergenlik döneminin, çok yönlü değişkenlerin ve buna bağlı çok çeşitli etmenlerin sonucu gelişen hassas bir oluşum süreci olduğu vurgulanmaktadır. Bu süreç zarfında ergenlerin cinsellikle ilgili edindiği bilgiler, etkilendiği kişiler, ortamlar ve çevresel faktörlerin üzerinde durulmuş ve bu konular üzerine araştırmalar yapılmıştır.

Bu araştırmalarda, ergenlik dönemindeki bireylerin cinsel bilgi düzeyi ve cinsel eğitimleri üzerinde durulduğu gözlemlenmektedir. Araştırmacılar, çalışmalarında genellikle anket ve görüşme formları kullanarak topladıkları verileri değerlendirmiş ve bu bilgiler doğrultusunda bir durum saptama yoluna gitmişlerdir. Bu araştırmada ise, gören ve görmeyen ergenlerin cinsel gelişimlerinde, farklılıkların olup olmadığına bakılarak bir durum saptama yoluna gidilmesi amaçlanmaktadır.

1.2. AMAÇLAR

Bu araştırmanın amacı, ergenlik çağında bulunan 11-16 yaş arası gören ve görme yetersizliği olan ergenlerin cinsel gelişimlerinde farklılıklar olup olmadığını belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.2.1 Gören ve görmeyen ergenler, ergenlik döneminde bedenlerinde meydana gelen değişikliklerin farkında mıdır?

1.2.2 Gören ve görmeyen ergenlerin, cinsel etkileşimlerinde farklılıklar var mıdır?

1.2.3 Gören ve görmeyen ergenlerin, cinsel aktivitelerinde farklılıklar var mıdır?

1.2.4 Gören ve görmeyen ergenlerin, cinsel fantezilerinde farklılıklar var mıdır?

1.3 ÖNEM

Bu araştırma ile gören ve görmeyen ergenlerin cinsel gelişimlerinde farklılıklar olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Ülkemizde gençlerin cinsel bilgiyi doğru kaynaklardan edinmeleri son yıllarda en çok sözü edilen konulardan biridir. Ancak bu konu şimdiye kadar karşılaştırmalı bir biçimde araştırma konusu olarak ele alınmamıştır. Sadece gören ergenlerin cinsel bilgi düzeylerine yönelik araştırmalar yapılmış ama görme yetersizliği olan gençlerin cinsel gelişimleri hakkında bir çalışma bulunamamıştır. Oysa hem gören hem de görmeyen ergenlerin cinsel bilgileri edinme gereksinimlerine uygun bir şekilde cevap verilmesi gerekmektedir. Bu araştırmanın önemi, görme yetersizliği olan ergenlerin cinsel gelişim konularındaki sorunlarını ortaya koymak ve gelecekte cinsel eğitim uygulamaları olursa katkıda bulunabilmek görevini üstlenmesinden kaynaklanmaktadır.

1.4 SAYILTILAR

Uygulamada kullanılan veri toplama formu, gören ve görmeyen ergenlerin cinsel gelişimlerini saptamaya yeterli olacaktır.

1.5 SINIRLILIKLAR

- a) Aydınlikevler Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okuluna devam eden 11-16 yaş arası az gören ve total kör, kız ve erkek ergen öğrencilerle,
- b) Mithat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okuluna devam eden 11-16 yaş arası az gören ve total kör, kız ve erkek ergen öğrencilerle,
- c) Halide Edip Adıvar Lisesinde kaynaştırma eğitimi alan 11-16 yaş arası az gören ve total kör, kız ve erkek ergen öğrencilerle,
- d) Halide Edip Adıvar Lisesinde eğitim alan 11-16 yaş arası gören erkek ve kız ergenlerle,
- e) Cumhuriyet Lisesinde kaynaştırma eğitimi alan 11-16 yaş arası az gören ve total kör, kız ve erkek ergen öğrencilerle,
- f) Cumhuriyet Lisesinde eğitim alan 11-16 yaş arası gören erkek ve kız ergenlerden elde edilen bulgular ile sınırlıdır. Bulgular genellenemez.

1.6 YÖNTEM ve UYGULAMA

Bu araştırma betimsel nitelikte bir araştırmadır ve durum saptama amacı ile yapılmıştır. Bu bölümde araştırma grubuna evrenine, veri toplama araçlarına, araçların uygulanmasına ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler verilecektir.

a. Araştırmanın Evreni

Araştırma grubuna 2004-2005 öğretim yılında Ankara ilinde bulunan; Aydınlikevler Göreneller Görme Engelliler İ.Ö.O; Mitat Enç Görme Engelliler İ.Ö.O ikinci kademe öğrencileri ile Halide Edip ve Cumhuriyet Liselerinde normal ve kaynaştırma sınıflarında bulunan, 11-17 yaş arası gören, az gören ve total düzeyde görme yetersizliği olan toplam 137 öğrenci bulunmaktadır.

Araştırma grubunda yer alan öğrencilerden görme engelli olanlar, Mitat Enç ve Göreneller Görme Engelliler İ.Ö.O 2. kademe öğrencilerinden, Halide Edip ve Cumhuriyet Liselerinde kaynaştırılmış olan 11-17 yaş arası (60 E- 37 K) görme engelli öğrencilerden ve Halide Edip ve Cumhuriyet Liselerinde öğrenim gören (20 E- 20 K) öğrencilerden oluşmaktadır. Görme engellilerin görenlerin üç katı olmasının nedeni, grubun alt dilimleri dikkate alındığında ortadan kalkmaktadır. Bunun sonucu 20 gören erkek, 25 az gören erkek, 35 total kör erkek, erkek grubuna dahil edilmiştir. Kızlardan da 20 gören kız, 18 az gören ve 19 total kör kız öğrenci grubuna alınmıştır.

Kaynaştırma ortamındaki tüm görme engellilerin araştırma grubuna alınması hiç birinin dışlanmaması tercih edilmiştir. Bu nedenle total kör erkek öğrencilerin ve az gören erkek öğrencilerin sayıları görenlerden daha fazla olmuştur.

TABLO 1
DENEKLERİN YAŞLARA VE GÖRME ORANLARINA GÖRE DAĞILIMI

Yaşlar	G.E	A.G.E	T.K.E	G.K	A.G.K	T.K.K	Genel Top.	%
11	-	2	3	-	2	1	8	5.83
12	-	2	4	1	1	2	10	7.29
13	-	1	6	2	2	1	12	8.75
14	2	3	5	4	3	2	19	13.86
15	8	6	8	8	4	5	39	28.46
16	8	8	7	4	6	7	40	29.19
17	2	3	2	1	-	1	9	6.56
TOPL.	20	25	35	20	18	19	137	100

G.E: Gören Erkek A.G.E: Az Gören Erkek T.K.E: Total Kör Erkek G.K: Gören Kız A.G.K: Az Gören Kız T.K.K: Total Kör Kız

Tablo-1 incelendiğinde, araştırmaya giren öğrencilerin çoğunun (%57,65) 15-16 yaş arasında olduğu görülmektedir. Bu yaş dönemi ergenliğin en yoğun olarak yaşandığı dönemdir. Yine araştırmaya giren öğrencilerin %35,73' nün 11-14 yaş arasında olduğu görülmektedir. Bu yaş dönemi ise ergenliğin ilk dönemlerini kapsamaktadır. Araştırma grubunun %6,56' lık bir kısmının ise 17 yaşında olduğu görülmektedir. Bu dönem ise ergenliğin son dönemlerini kapsamaktadır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin genellikle ergenliğin ilk ve orta dönemlerinde yer aldıkları söylenebilir. Bu yaşlar ergenlik gelişimlerinin devam ettiği yaşlar olduğu için konumuz açısından önemlidir.

b. Veri toplama araçları

Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket formu ile veriler toplanmıştır(Bk. Ek 1). Cinsel gelişim ve cinsel eğitim araştırmalarının incelendiği bölümde de belirtildiği gibi, bu alandaki durum saptama araştırmalarında genellikle benzer anket formları kullanılmaktadır (Varış, 1968; Köknel, 1970; Onur, 1982; Kaptan,2001; Kavuncu,1987; Duh, 2000; Kraft, 1993). Anket formu öncelikle Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yapan 2 uzman tarafından incelenmiş, eleştirileri alınarak formda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

c. Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri esas olarak yukarıda sözü edilen anket formuyla toplanmıştır (Bk. Ek 1). Bu araştırma, gören ve görme yetersizliği olan ergenleri kapsadığı için uygulamada bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın uygulanacağı okullarda bulunan rehber öğretmenler araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve öğrenci tespit çalışmalarında ve uygulamada araştırmaya katkıları sağlanmıştır. Görme yetersizliği bulunan öğrencilere etüt saatlerinde bulundukları etüt dersliğinde geliştirilen anket formu uygulanmıştır. Hazırlanan formları araştırmacı, özel eğitim bölümünde yüksek lisans öğrenimine devam eden 2 kişilik uzman grup ve okullarda bulunan bayan rehber öğretmenlerle birlikte uygulamıştır.

Anketin güvenli bir şekilde uygulanması için etüt dersliğinde bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Her bir okulda araştırmaya katılan ve görme yetersizliğine sahip olan öğrencilere anketin başında bulunan açıklamalar okunarak kısaca araştırma hakkında bilgi verildikten sonra, öğrencilere normal etüt saatlerindeki rutini izlemeleri istenmiştir. Araştırmacı görme yetersizliği olan öğrencilere anket formundaki soruları öğrenciyi ayrı bir ortamda karşısına alarak bizzat soruları kendisi

okumuş ve almış olduğu cevapları kaydetmiştir. Daha sonra kendisine anket uygulanan öğrenci etüt salonundan dışarıya çıkartılmış ve böylece diğer arkadaşlarının bu soruları önceden duyması engellenmiştir.

Araştırmaya katılan, gören ve görme yetersizliğine sahip kız öğrencilerden, daha geçerli ve sağlıklı veriler elde edebilmek için okullarda bulunan kadın rehber öğretmenler ve özel eğitim bölümünde yüksek lisans öğrenimi gören iki tane kadın özel eğitim uzmanı tarafından anket soruları kız öğrencilere sorulmuş ve veriler kaydedilmiştir. Araştırmaya katılan gören öğrencilere ise, anket formları sınıflarında dağıtılmış, başındaki açıklama okunmuş ve herkesin kendi işaretlemesini kendi başına ve içtenlikle yapması istenmiştir. Yine anketin uygulanacağı kız öğrencilere bu açıklamalar kadın rehber öğretmenler ve özel eğitim uzmanlarınca yapılmış ve toplanan veriler kaydedilmiştir.

d. Verilerin çözümlenmesi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde merkezi eğilim ölçüleri uygulanmıştır.

Anket formuyla toplanan veriler tablolara geçirilmiş, her tabloda frekanslar ve yüzdeler gösterilmiştir. Ayrıca aralarındaki ilişkinin arandığı değişkenler için Kay-Kare (χ^2) testi uygulanmıştır.

1.7 TANIMLAR

ERGENLİK DÖNEMİ: Kızlarda 12-21, erkeklerde 13-22 yaşlarını kapsayan, insanın çocukluk ve yetişkinliğin başlangıcı arasındaki gelişim dönemi.

TOTAL GÖRME ENGELLİ: Bütün düzeltmelere rağmen iki gözle görmesi $1/10'$ dan daha aşağı olan, eğitim, öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanması mümkün olmayandır.

AZ GÖREN: Bütün düzeltmelere rağmen iki gözle görmesi $1/10$ ile $3/10$ arası olan ve özel bir takım araç ve yöntemleri kullanmadan eğitim, öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanması mümkün olmayandır.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ: Gerektiğinde sınıf öğretmenine veya özel öğrenciye destek olan özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile, özel öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir (Kırcaali-İftar, 1992).

OTOEROTİK: Kendi kendine tatmin olma.

G.E: Gören Erkek

G.K: Gören Kız

A.G.E: Az Gören Erkek

A.G.K: Az Gören Kız

T.K.E: Total Kör Erkek

T.K.K: Total Kör Kız

BÖLÜM 2

KAYNAK TARAMASI

Bu araştırmada; görme engelli ergenlerle gören ergenlerin cinsel gelişimlerinde ve cinsel kimliklerinde farklılıkların olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde; okul öncesi, ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde bulunan bireylerin cinsel kimlik ve cinsel gelişimlerine yönelik kişilik kuramlarının incelenmesine yer verilmiştir.

2.1 OKUL ÖNCESİ, ERGENLİK ÖNCESİ VE ERGENLİK DÖNEMİNDE CİNSEL GELİŞİM

2.1.1 Okul Öncesi Dönemde Cinsel Gelişim

Okul öncesi dönem olarak adlandırılan 3-6 yaş dönemi, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine ilişkin bilinen özellikler en çok Freud ve Erikson' un Psikoanalitik kuramından yola çıkılarak açıklanmıştır. Freud bu döneme denk gelen 3-6 yaş dönemini, “Fallik dönem” olarak adlandırırken, Erikson 3-5 yaş dönemini “Cinsel-Devinim dönemi” olarak betimlemiştir (Ataman, 2003).

Freud, fallik dönemi bireyin cinsel bölgelerin uyarılmasından heyecan duyduğu ve cinselliğe karşı bireyin aşırı ilgili davranışlar sergilediği bir dönem olarak açıklamıştır. Freud' a göre bu dönem üçüncü yaşın sonlarına doğru başlar ve yaklaşık olarak beşinci yaşın bitiminde son bulur. Çocuklar bu dönemde kendi bedensel özelliklerini cinsiyetleriyle özdeşleştirirler. Erikson ise, 3-5 yaş dilimini Cinsel-Devinsel dönem olarak ele almaktadır. Bu dönemde çocuk büyüklerin dünyasına daha fazla deneyimle girmiştir. Bahçe, ana okulu, sokak v.s gibi yeni yaşam alanları ile dış dünyaya açılır. Ana- baba rollerini oyunlara yansıtır ve kendisinin de ana baba olacağını hayal eder. Çevresi ile ilgili araştırmalara onun en yakın çevresi olan evden başlar. Karşı cinsten ana babaya karşı cinsel içerikli ilgi gelişir ve yoğunlaşır. Çocuk bu ilgi karşısında reddedildiğinde kendisini suçlu hisseder. Görme yetersizliğine sahip 3-6 yaş arası çocukların, kuramcıların kritik dönem olarak adlandırdıkları bu evrede gören akranlarına göre daha dezavantajlı bir durumda oldukları söylenebilir. Kendi bedenini tanımaya çalışan görme yetersizliğine sahip çocuk, kendi bedensel özelliklerini kendi cinsiyetiyle ve karşıt cinsle özdeşleştirmede bir takım zorluklar yaşayabilir. Kendi bedenini olması gerekenden farklı bir şekilde uyarabilir, cinsel organlarının özelliklerini ve görevlerini gören akranlarına göre daha geç yaşlarda öğrenebilir, buna benzer yanlış öğrenmeler görme yetersizliği olan bireyin sağlık ve ruhsal durumunu olumsuz etkileyebilir. Görme yeteneğine sahip çocuklar, görsel avantajları sayesinde daha kolay ve daha rahat bir şekilde kendi cinsiyet özelliklerini fark etmesi ve kendisinin cinsiyet özelliklerini yakın çevresiyle kıyaslayarak aradaki farklılıkları gördüğü ve bunları daha kolay ayırt ettiği söylenebilir.

Bu evrede, görme yetersizliği olan bireyle ilgilenen aile veya diğer kişiler, bireyin öncelikle kendi bedenini tanıma aşamasında ona dokunma, işitme, koklama

duyularını nasıl kullanacağını öğretmelidir. Görme yetersizliğine sahip çocuk kendi bedenini en iyi şekilde dokunma, işitme ve koklama duyusunu kullanarak tanıyabilir. Aile, görme yetersizliği bulunan çocuğunun kendi bedenini tanımaya çalışmasına, kendi bedeninin farklı kısımlarına (cinsel bölgeler vs.) dokunmasına izin vermeli bu dokunma davranışlarından rahatsız olmamalı ve bunda bir sakınca görmemelidir. Aile bu çalışmalara bebeklik döneminde başlamalı ve çocuğuna model olmalıdır. Bebeklik döneminde özellikle banyo yaptırırken çocuğun bedeninin farklı bölgelerine dokunarak dokunulan bölgenin özellikleri çocuğa anlatılmalı ve onunda o bölgeye dokunmasına izin verilmelidir. Bedenin her bölgesinin kendine has bir dokusu ve kokusu olduğu yine aile tarafından banyoda, kıyafetlerini giydirip çıkarırken v.s gibi etkinliklerde çocuğa tanıtılmalıdır. Bu beden tanıtımı aktivitelerinde çocuk sadece kendi bedenini değil ebeveyninin bedenini de tanımalıdır. Aile kendi bedenini de çocuğa tanıtarak onun farklılıkları anlamasını sağlamalı ve ona cinsiyet kimliğini kazandırmalıdır.

2.1.2 Ergenlik Öncesi Dönemde Cinsel Gelişim

Ergenlik öncesi dönem olarak adlandırılan 6-11 yaş arası dönemi kişilik kuramlarından Freud' un "Psikoseksüel Gelişim" kuramı ve Erikson' un "Psikososyal Gelişim" kuramına göre ele alarak incelenmiştir.

Freud, kişilik gelişimi açısından ilk çocukluk yıllarındaki yaşantıların önemini vurgulamaktadır. Freud' a göre normal gelişimin sağlanması için, gelişimin her döneminde bireyin temel ihtiyaçları karşılanmalıdır. Şayet bu temel ihtiyaçlar

karşılanmaz ise bireyin kişilik gelişimi engellenir. Freud, psiko-seksüel gelişim dönemini şu şekilde ayırmıştır;

1. Oral dönem (0-1 yaş)
2. Anal dönem (1-3 yaş)
3. Fallik dönem (4-6 yaş)
4. Latent (gizil) dönem (6-11 yaş)
5. Genital (puberte) dönem (12-18 yaş)

Freud, 6-12 yaşları arasındaki ilkökul yıllarına rastlayan bu döneme gizil dönem adını vermiştir. Freud' a göre bu dönemde bireyde cinsel dürtüler durgunluk kazanmakta, daha önceki yıllarda ruhsal ve cinsel alanda yaşanan çatışmalar yatışmakta ve çocuk cinsiyetle ilgili konularla ilgilenmekten ziyade kendisini oyuna vermektedir. Yine Freud' a göre davranışın kaynağı olan cinsel ve saldırgan kökenli enerjiler bu dönemde öğrenme merak giderme, araştırma ve insanlarla iyi ilişkiler kurmada kullanılmaktadır. Bu dönemde ailenin sınırlı ortamının yerini toplumun geniş ilişki ve öğrenme olanakları alır. Çocuk anne babasının yanında başka kişilerle de (öğretmenler, arkadaşlar v.s) özdeşim kurar. Yine bu dönemde bireyin cinsel rolleri sağlamlaşır ve pekişir. Kız ve erkek çocuklarının oyunlarının niteliği farklılaşır. Kızlar ve erkekler kendi aralarında gruplaşmaya başlarlar (Ataman, 2003).

Erikson “Psiko-sosyal Gelişim” kuramını, çalışma ve başarılı olamaya karşı, sağlık duygusunun yer aldığı okul dönemiyle açıklar. Erikson, çocukların “ben başarılıyım” duygusunu yaşamalarında ana-baba tutumlarının yanı sıra, okul ortamına da sorumluluk yüklemektedir. Çocukların yaptıkları işleri takdir eden, başarılı olabileceği alanlarda çocuğun kendisini sınamasına fırsat veren, anne-baba ve eğitimciler, bu gelişim döneminde yer alan başarılı olmaya karşılık aşağılık duygusuna kapılma karmaşasının üstesinden gelmesinde çocuğa yardımcı olurlar (Ataman, 2003).

Erikson ve Freud' un kuramları değerlendirildiğinde, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi için temel ihtiyaçlarının yerinde ve zamanında karşılanması gerekmektedir. İhtiyaçların karşılanmaması çocuğu gergin ve huzursuz yapacağından, bireyin sağlıklı kişilik gelişimini engeller.

Freud ve Erikson' un kuramlarında yer aldığı gibi bu dönemde birey, aileyle sınırlı olan ilişkilerine ek olarak toplumdaki diğer bireylerle de (öğretmen, arkadaş v.s) özdeşim ve iletişim kurmaya başlar. Bu dönem çocukları genel olarak oyunlarında ve birlikteliklerinde cinsiyete göre gruplara ayrılırlar. Bu dönemde çocuk kendi temel ihtiyacı olarak bilinen cinsellik duygusundan uzaklaşır ve arkadaş ilişkileri üzerine odaklanır (Ataman,2003; Topses, 2003).

Görme yetersizliği olan bireylerde bu gelişim evrelerinden geçerler. Görsel yetersizliği olan bireyler bu gelişim evrelerinden geçerken yakın çevresi tarafından sosyalleşmesinde, cinsellikle ilgili davranışlarında (dokunma, uyarma v.b) aile tarafından eleştirilmemeli aksine motive edilmelidir. Aile, bireyin dokunma, uyarma v.b davranışları karşısında eleştirel bir tutum sergilememelidir. Bu dönemde bulunan bireylerin sosyal çevreleri sadece aileleri ile sınırlı değil, toplumdaki diğer bir çok kişiyle sınırlı bir halde olduğu söylenebilir. Özellikle bu dönemde bulunan ve görme yetersizliği olan çocukların aileleri ve yakın çevresi tarafından kısıtlanması, çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir engel olarak değerlendirilebilir.

Gören çocuklar, görsel avantajları sayesinde, aileleriyle veya toplumdaki diğer kişilerle daha kolay bir şekilde özdeşim kurabilmektedir. Yine görme yetisine sahip çocuk, bu dönemde kendi cinsiyet özelliklerinin neler olduğunu çevresini gözlemleyerek edinebilir. Fakat görme yetersizliği olan bir çocuk çevresini ve toplumdaki diğer kişilerin davranışlarını sınırlı bir şekilde gözlemler ve model alır. Bu engele, ek olarak bir de ailenin görme yetersizliği olan çocuğunu aşırı koruma altına alması o çocuğun sosyal gelişimine olumsuz yönde etki edebilir.

Özetle ergenlik öncesi dönem, kendisinden sonra gelen ergenlik döneminin temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde yaşanacak sorunlar, bireyin sağlıklı bir şekilde ergenlik dönemini geçirmesini engelleyebilir. Birey ergenlik öncesi dönemi ne kadar sağlıklı geçirirse, ergenlik döneminde de o kadar az sorun yaşar (Onur,1982).

2.1.3 Ergenlik Dönemi Cinsel Gelişim

Ergenliğin tanımlanmasında ortaya pek çok güçlük çıkmaktadır. M. Debesse’e göre başta gelen güçlük aynı gelişim dönemi için değişik üç sözcüğün varlığıdır: Erinlik, ergenlik, gençlik. Bunlar birbiriyle karıştırılan, oysa birbiriyle eşanlamli olamayan sözcüklerdir. “Ergenlik en genel terimdir ve genellikle çocukluk ile yetişkin çağ arasında ortaya çıkan bedensel ve psikolojik değişimlerin tümünü belirtir. Ergenlikten söz edildiği zaman, özellikle ergenliğin organik yönü ve özel olarak da cinsel işlevin ortaya çıkışı ve yerleşmesi düşünülür. Gençlik ergenliğin toplumsal görünümüdür” (Debesse; 1973). Öte yandan, ergenlik döneminin yaşları konusunda da kaynaklara göre farklılık gözlenmektedir. Hurlock’ un ergenliği yaşa göre sınıflaması şöyledir: 0-11 çocukluk, 11-15 erinlik, 13-17 ergenliğin ilk dönemi, 17-21 ergenliğin son dönemi (Hurlock, 1968). Erinlik ve ergenlik birbirini izleyen, ama aynı zamanda birbirinin içine girmiş gelişim aşamalarıdır. Erinlik bedendeki kıllanmayı belirtir. Bedende kıllanmanın başlaması erinliği belirleme de kullanılan çok yaygın bir ölçüttür (Rocheblave, Spenle; 1980). Erinliğin daha çok fizyolojik ve fiziksel değişimlerle tanımlanması ve yaş sınırlarıyla belirlenmesi gelenek olmuşsa da, günümüzde erinliğin sadece bedenin ve işlevlerinin değişimleriyle sınırlı olmadığı da bilinmektedir (Rocheblave, Spenle; 1980). Çünkü bedensel değişimlerin hem bireyin hem de çevrenin tutumlarını ve tepkilerini değiştirdiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, ergenlik düşünüldüğü zaman akla ilk gelen cinsel dürtülerin uyanışıdır. Daha kesin bir ifade ile belirtilirse, üreme işlevinin oluştuğunu belirten fizyolojik ve bedensel değişimlerdir (Onur; 1982).

Ergenin bu dönemde cinsellikle uğraşması oldukça abartılı olabilir. Cinsel organlardaki büyüme ve değişme, ergenin cinselliğe olan ilgisinin doğal nedenini oluşturmaktadır. Cinsel yaşam, artık ergenin doğrudan yaşam alanı içine girmektedir. Cinsel duygularla birlikte ortaya çıkan merak ve ilgi, cinselliğin giz perdesini daha çok açmakta, gizemin çözülmesi yönünde giderek daha çok sorgulayıcı olmaktadır. Cinselliği tanıma ve öğrenme, ergen için kendini tanımanın, kendi bedenini tanımanın doğal bir parçasını oluşturmaktadır. Kendi cinsel bedeni ile başkalarının cinsel bedenini karşılaştırma, çeşitli cinsel içerikli erotik yayınlara ilgi duymanın yanında tıp içerikli yayınlara yönelik bilgi edinme süreci de, tipik bir davranış örüntüsü olarak dikkat çektiği söylenebilir. Ergenin çocukluk yaşantılarından gelebilecek çeşitli olumsuz etkenler, fallik dönem içinde ana-babaya bağımlılık, ilgisiz ve sevgisiz, koruyucu aile özelliklerinden kaynak alan yanlış ve eksik ana baba tutumları, özdeşleşme olanaklarının yokluğu, çocukluk yaşantılarına dayalı çeşitli travmalar, ergenliğe geç ya da erken girme, hormonal dengesizlikler, cinsel yoksunluk ve yetersizlikler, abartılı ve dengesiz cinsel yayınların olumsuz etkisi ve benzeri etkenler çeşitli cinsel sapmaların nedenini oluşturabilir (Ataman, 2003).

2.1.3.1 ERGENLİK DÖNEMİNDE BEDENSEL GELİŞİM

Bireyin ergenlik dönemine girdiğini gösteren çeşitli ölçütlere gerek vardır. B. Hurlock' a göre erenliğin saptanmasında en önemli üç ölçüt şunlardır.

1. Ay hali ve gece boşalmaları,
2. İdrarın kimyasal analizi,
3. Kemiklerin gelişiminin röntgenle belirlenmesi.

Kızlarda ilk ay halinin ortaya çıkması cinsel gelişmenin belirtisi sayılsa bile, bu dönemdeki bedensel gelişim olaylarının ne başlangıcı ne de sonudur. İlk ay hali erinliğin orta noktasını oluşturmaktadır. Genellikle yumurtlamadan birkaç yıl önce olmaktadır. Erin kızlar birkaç yıl boyunca yumurtlamasız, dolayısıyla da kısır bir dönem yaşarlar.

Erkek çocuklarda ise erinliğin başlamasının belirtisi olarak kabul edilen gece boşalmaları, genellikle cinsel organların ve ek cinsel özelliklerin gelişiminden daha önce başlamaktadır. İlk ay halini görmüş olan kızlar bir kaç yıl doğurganlık özellikleri kazanamadıkları halde, erkekler dölleyicilik özelliğini erinlik gelişiminin hemen başlarında kazanabilmektedirler. Erkek çocuklar fiziksel bakımdan olgun olmasalar bile fiziki güç olarak kızlardan daha önce üreticilerdir oysa kızlar bu duruma ancak erinlik gelişimlerinin sonunda ulaşırlar.

E.B. Hurlock erinlik dönemindeki beden değişimlerini dört açıdan incelemiştir(E.B. Hurlock o1968):

1. Beden ölçülerinin değişmesi,
2. Beden oranlarının değişmesi,
3. Asıl cinsiyet özellikleri,
4. Ek cinsiyet özellikleri

Asıl ya da birincil cinsiyet özellikleri doğrudan doğruya üreme organlarıyla ve üreme işleviyle ilgili özelliklerdir. Erkeklerde testisler 14-16 yaşları arasında hızla büyürler ve 20-21 yaşlarında yetişkinlik büyüklüğüne ulaşırlar. Testislerin görevleri cinsiyet hücrelerini (sperm) yapmak ve üreme için gerekli fiziksel ve psikolojik uyumu sağlayacak hormonları salmaktır. Kızlarda yumurtalık (over) 16-17 yaşlarında hızlıca büyür ve yetişkinlik büyüklüğüne 20-21 yaşlarında ulaşırlar. Yumurtalık; yumurta hücrelerini (ovul) yaparken ayrıca da ay halleri, ek cinsiyet özelliklerini, gebeliği önleyecek hormonları salgırlar.

Ek ya da ikincil cinsiyet özellikleri üremeye doğrudan ilgili olmayan, daha çok cinsel çekime katkıda bulunan özelliklerdir. Erkeklerde kıllanma, derinin sertleşmesi, kolların ve gövdenin gelişmesi, yağ ve ter bezlerinin oluşması sesin kalınlaşması gibi özellikle ikincil cinsel özellikler arasında yer alır. Kızlarda kafa ve göğüslerin gelişmesi, kıllanma, ses değişimi gibi özellikler ikincil cinsiyet özellikleridir. Endokrin salgıların belirlediği bu birincil ve ikincil cinsel değişimler organizma üzerinde derin etkilerde bulunabilir.

Ergenlik dönemi, hızlı organik gelişim ve değişimleriyle eski beden imgesini bozmakta ve yeniden kurulmaya zorlamaktadır. Daha önce güçlkle kazanılmış olan eski beden imgesi ergenlikte yeni bir şemayla değiştirilmek zorundadır. Ergenlikte beden imgesinin ansızın değişmesi bedeni ve cinsel kimliğini yeniden tanıma sorununu ortaya çıkarır. Hormonlar bedenin görünümünü değiştirir ve ona çocuğun ve çevresindekilerin gözünde yeni bir anlam kazandırır. Şaşırın ve kaygı duyan çocuk bedensel değişimleri bir anormallik gibi utançla ya da bir hastalık gibi korkuyla karşılayabilir. Bu değişimlerin normal olduğunu ve ona yetişkin bedeninin özelliklerini kazandıracağını bilebilir fakat bundan henüz emin olamayabilir. Bugünkü durumunu ve yarın ne olacağını şüphe ile karşılayabilir, bu yüzden de çevrenin yargılarına karşı çok duyarlı olma ihtimalleri oldukça yüksektir. Ergen bedeninin kendisine ihanet ettiği izlenimini taşıyabilir, kendini bazen anormal bulabilir, herkes gibi olmadığını düşünebilir. Bedenin hızlı ve yoğun değişimleri bireyi hiç durmadan kendisini yeniden tanımaya zorlar. Değişen bedenin sınırlarını ve olanaklarını tanıma zorunluluğu ergeni fiziksel oyunlara ve alıştırımalara , ayna önünde uzun süre kalma gibi durumlara sevk edebilir. Fiziksel oyunlarla ve hareketlerle ergen, bedenini kendini sınırları içerisinde tutmaya çalışır, ayna karşısında da uzun uzun bedenini seyreterek “değişen beden imgesini” gözlemlemeye çalışır.

Bütün ergenler belirli bir dönemde cinsel gelişimleriyle az çok uğraşırlar. Cinsel gelişim bedeni cinselleştirir (Onur; 1982). Ergen bu gerçekliği ya kabul eder ya da reddeder; gelişen bedenini bazen ortaya koymaya, bazen de gizlemeye çalışır. Ergende oluşan değişimlerin hızlılığı ve çokluğu onda çok büyük bir sıkıntıya yol açsa bile bu durum ona aynı zamanda çok büyük doyumlar da verebilir.

Ergenler kendi cinsel özelliklerinin gelişimlerini bizzat gözlemleyerek yaşarlar. Bazı organlarındaki değişiklikleri çevrelerini gözleyerek, yaşayarak veya değişik bilgi kaynaklarından yararlanarak öğrenirler (Foulke&Uhde;1974, Torbett;1974, Warren;1984). Ancak ergenlerin bazıları kendi bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden dolayı bazı rahatsızlıklar ve kaygı verici durumlar yaşayabilirler.Örneğin; erkek ergenlerde, yumurtalıkların birbirine karşı oranı veya penis boyu çeşitli kaygılara neden olabilir. Yine erinlikle birlikte ereksiyon olayının da daha sık ve daha uzun yaşanması ergenlerde can sıkıntısına yol açabilir, başkalarının bu durumu göreceğinden korkar veya utanabilir. Ergenlerde ilk beklenmedik boşalma, şaşkınlığa veya can sıkıntısına neden olabilir. Gece boşalmaları hiçbir cinsel etkinliği olmayan bütün ergenlerde değişik sıklıkta ortaya çıkan normal tepkilerdir. Fakat bu durum ergenlerce kaygı, korku ve hastalık belirtisi olarak algılanabilmektedir. Erkeklik belirtisi olan kıllanma ses değişimi de ergenlerde toplumsal ilişkilerden kaçmaya yol açabilir (Onur; 1982).

Kız ergenlerde; göğüslerin gelişmesi çevrenin dikkatini çekebilir. Bu durum da kız ergenlerin canını sıkabilir ve göğüslerini gizlemeye çalışabilirler. Fakat bazı ergenler kadınlıklarının gelişen bu belirtisinden dolayı kendileri ile gurur duyarlar (Onur;1982).Kız çocuklarda erinlik gelişiminin en önemli anı ilk ay halinin görünmesidir. İlk ayhali çocukluğun sona erdiğini belirler ilk kan akışları hastalık ya da suçluluk duygularıyla birlikte yaşanabilir. Bazı ergenler de kirlendiklerini, herkesin dikkatini çektiklerini zannedebilirler (Onur;1982).Kızlarda kıllanma, ses değişimi, yağlanma gibi ikinci cinsel özellikler de erkeklerde olduğu gibi değişik biçimlerde değerlendirilir (Onur;1982).

Ergenlik döneminde, hem kız hem de erkek ergenlerin kendi ve çevresindeki kişilerin bedenlerinde meydana gelen değişimleri görmelerine rağmen kaygı ve endişe duymalarının doğal bir süreç olduğu yukarıdaki açıklamalara dayanarak söylenebilir.

Bu duruma dayanarak, görme yetersizliğinden etkilenmiş olan ergenlerin de ergenlik dönemlerinde kendi bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden kaygı, korku ve endişe duymalarının son derece doğal olduğu söylenebilir. Bireyde var olan görme yetersizliği, o bireyin kendisinde ve çevresindeki kişilerde meydana gelen değişiklikleri tam anlamı ile fark edememesine neden olabilir. Birey kendi bedeninde meydana gelen değişikliklerin gelişimini görsel eksikliğinden dolayı göremez, sadece dokunsal yollar ile bu gelişimi anlamaya çalışır. Görme yetersizliği olan birey bu değişiklikleri ve kendi gelişen bedenini anlamak için ivedi olarak dokunma duyusundan yararlanır. Bu durum bazı riskli sonuçlar oluşturabilir. Görme yetersizliği olan ergen, kendi bedenini tanımak için dokunma duyusundan yararlanırken, kendi bedenini yanlış bir şekilde veya çok erken uyabilir.

Görsel uyaran eksikliği diğer kişilerle olan iletişimi zorlaştırır. Kör çocuklar deneyimlerinde, doğrudan veya dolaylı ilişkilerinde görsel eksikliklerinden dolayı gerilimler yaşayabilirler (School,1974; Dickman,I.;1975). Kör çocuklar öğrenmede görme hariç diğer duyularını kullanırlar ve normalden biraz daha zor öğrenebilirler (Foulke&Uhde; 1974). Görme yetersizliği olan çocuklara anlamlı ilişkiler kurmada, cinsel ve kişisel olgunlukta, rollerinde, vücut imajı ile ilgili durumlarda, aile çocuğun gereksinimlerine yardımcı olmalıdır (Schuster,1986).

Gören ergenler deneyimlerini; akranlarından, sinemalardan, dergilerden ve pornografik yayınlardan elde ederken; az görenler, bu kaynaklardan yetersiz bir şekilde yararlanır, körler ise bu kaynaklardan daha sınırlı bir şekilde yararlanır (Warren; 1984).

2.1.4 ERGENLİK DÖNEMİ CİNSEL AKTİVİTELERİ

Ergenlikteki bedensel gelişim ve cinsel olgunlaşma ergeni etkin cinsel yaşama hazırlar. Ergenin cinsel etkinliklerde bulunabilmesinin ön koşulu, bedensel gelişimin ve cinsel olgunluğun gelişimine bağlıdır. Ancak, cinsel dürtülerin güçlenmesi ve cinsel organların işlev yapabilir hale gelmesi ergenin etkin cinsel yaşama kolayca girmesine yetmemektedir. Ergenlik dönemiyle birlikte oluşan cinsel aktiviteler; masturbasyon, eşcinsellik ve karşı cinsle olan ilişkilerdir.

2.1.4.1 MASTURBASYON

Ergenlikle başlayan bedensel gelişim çocuğun dikkatini bedenine, özel olarak da cinsel organlarına yöneltmesine yol açar. Cinsel organlarını görme ve elleme yoluyla keşfetme isteği kısa zamanda bir haz sağlama işlemine dönüşür (Onur, 1982). Ergenlik döneminde masturbasyonun ortaya çıkması bireyde hormonal gelişime, cinsel dikkatin uyanmasına bağlı olduğu söylenebilir. Masturbasyon, cinselliğin belki de en erken anlatım biçimidir. Bebekler, bedenlerini çok doğal bir yolla keşfederler; bu, kişinin bedenini ve onu neyin hoşnut edeceğini bir yaşam boyu öğrenme sürecinin başlangıcıdır. Bir çok çocuk, özellikle de erkek çocuklar, cinsel organları, vücutlarının diğer parçaları tarafından korunmadığı ve ipe ve sıırğa tırmanma gibi etkinliklerde bulunurlarken kolayca uyarılabildiği için, bunu oyun sırasında keşfederler. Johnson (1969) ergenlik süresince kendini uyarmanın, cinsel gerinliğin azalmasına, cinsel kimliğin gelişimine ve cinsel organlara ilişkin öğrenmeye yardım edeceğine inanmaktadır. Kendini uyarma, ayrıca, bireylerin zevk verici buldukları şeyleri keşfetmelerine de yardımcı olur ve bu yaşamın ileriki dönemlerinde sevilen biriyle paylaşılacak önemli bir bilgi kaynağı olabilir.

Bir kızın anatomisi, masturbasyonun kazara oluşmasını daha az olası kılmaktadır. Kinsey, Pomeroy, Martin ve Gebhard (1953), kızların büyük

çoğunluğunun kendilerini uyarmayı araştırarak öğrendiğini bulmuşlardır. Az sayıda kızın kendi cinsiyet grubu içinde masturbasyon davranışı hakkında konuştuğu ve bu davranışı gözlemlediği gerçeği, daha az cinsel açıklık olduğu nu göstermektedir. Yapılan araştırmalarda, ergenlerin bir çoğunun masturbasyonu arkadaşlarından edindikleri bilgilerle öğrendikleri belirtilirken, bunu yazılı, görsel bilgi kaynakları ile tesadüfi öğrenmelerin izlediği belirtilmiştir (Dusek,1987;Finkel ve Finkel,1975; Shipman, 1971; Kraft, 1993; Oskamp,Mindisk; Berger ve Motta 1978;Varış, 1968; Selçuk, 1994 ve Başgül 1997).Ergenin masturbasyon davranışını öğrenirken asıl kaynak olarak görme gücünü kullandığı ve ortamdaki davranışları gözlemleyerek edindiği söylenebilir.

Neff, (1982) görme yetersizliği olan bireylerin büyük bir kısmının görsel eksikliklerinden dolayı masturbasyon davranışını tesadüfen öğrendiklerini ve bu öğrenimleri de uygun mahrem ortamların da sergileyemediklerini belirtmiştir.Kör çocuklarda, gören çocuklarla aynı cinsel gereksinimlere ve arzulara sahiptir (Schuster,1986). Gören ergenler cinsel aktivitelerle ilgili deneyimlerini görme yetersizliği olan ergenlere oranla daha fazla artırabilirken, kör çocuklar daha az deneyim yaşadıkları için cinsellikle ilgili konularda yanlış bilgi ve fikir edinebilmektedirler (Foulke ve Uhde;1974).Görme yetersizliği olan bireyler, bilgi ve deneyim eksikliklerinden dolayı cinsel anatomi ve fonksiyonlarla ilgili tuhaf düşünceler geliştirebilirler (Foulke ve Uhde; 1975).

2.1.4.2 EŞCİNSELLİK

Eşcinselliği gelişimsel bir kesinti ile aynı cinsten biriyle yaşam boyu istenen bir cinsel ilişki örüntüsünü birbirinden ayırmak önemlidir (Onur, 1995). Ergenlik veya öncesi dönemlerde eşcinsel temas olarak yaşananların çok azı yetişkinlikte eşcinsellik örüntüsüne dönüşmektedir (Onur, 1995). Gordon ve Dickman (1977), bugün yetişmekte olan çocukların %3-4'ünün yetişkinliklerinde eşcinsel olacaklarını ifade etmektedir.Ergenlik öncesinde ve ergenlikteki bu tür temaslar, merak, neyin

normal olduğunu denemek ve kişinin cinselliğine ilişkin kaygılarının üstesinden gelmeyle ilgili olduğu söylenebilir. Araştırma bulguları, (Gordon ve Dickman, 1977; Kinsey, 1953; Sorensen,1973) erkekler arasında eşcinselliğin kızlara oranla daha fazla olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmalarda, görme engelli ergenlerin eşcinselliği üzerine bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmacıların eşcinsellik üzerine yaptıkları araştırmalarda herhangi bir engel veya yetersizlik durumunun, kişinin bu tarz davranışlar sergilemesine neden olacağı konusunda bir bulgu yoktur. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda, eşcinsellik genel olarak ergenlik döneminde bulunan bir çok bireyde cinsel aktivite olarak değerlendirilmiştir.

2.1.4.3 KARŞI CİNSLE ETKİLEŞİM

Ergenlikte karşı cinsle etkileşime geçiş ve karşı cinsle etkinlikler ancak toplumsal-kültürel bağlam içinde anlaşılabilir. Çünkü ne kadar bireysel görünürse görünsün bu geçiş zorunlu olarak çevresel koşullar içinde yer almaktadır. Ancak çevrenin ergenin karşı cinse geçişine kolay kolay razı olmadığı bilinmektedir(Gerrard,Philippe Guasch 1972).

Ergenlerin etkin cinsel eyleme geçme istekleri de salt cinsel dürtüye dayanan bir olgu olmaktan uzaktır. Genel olarak cinsel davranışın bir özelliği de, görünürdeki cinsel niteliğine karşın kökende cinsellik-dışı amaçlara hizmet edebilmesidir. Başka bir deyişle, cinsel davranış özgün cinsel dürtünün doyurulmasından çok farklı işlevler de üstlenebilmekte ve davranışın cinsel görünümüne karşın asıl amaç farklı olabilmektedir (Spenle-Rocheblave 1980).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Veri toplamak için kullanılan ankette bulunan sorular dört farklı kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; ‘bedende meydana gelen değişiklikler’ ‘cinsel etkileşim’ ‘cinsel aktiviteler’ ve ‘cinsel fanteziler’ başlıklarından oluşmaktadır. Verilerin tablollaştırılmasında en yüksek frekanslar dikkate alınmıştır. Ayrıca tabloların bütünü ekte verilmiştir. Gören ve görme yetersizliği olan 80 E ve 57 K toplam 137 kişiye uygulanan anketten elde edilen bulguları, cevap aranan araştırma sorularına göre şöylece açıklayıp yorumlayabiliriz.

Gören ve görmeyen ergenler, ergenlik döneminde meydana gelen değişikliklerin farkında mıdır?

Bu soruya yanıt oluşturan veriler geliştirilmiş olan anketin 1-20 sorularından elde edilmiştir. Bu bağlamda 4 tablo oluşturulmuştur. Deneklerin tüm yanıtları Ek 2’de ki ayrıntılı tabloda yer almaktadır.

TABLO 2

Erkek ergenlerde gözlenen bedensel değişikliklerin dağılımı								
Bedende meydana gelen değişiklikler.	N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Sivilcelenme	16	80	23	92	33	94.2	72	90
Ses değişikliği	16	80	23	92	33	94.2	72	90
İslanma	19	95	23	92	34	97.1	76	95
Kıllanma	19	95	25	100	35	100	79	98.7
**Kıllanmaların en çok olduğu bölge (surat,kol,bacak, cinsel organ çevresi ve koltuk altı)	19	95	25	100	35	100	79	98,7

** Sd:5 $\chi^2=135.000^a$

^ap<0.05

Tablo 2 incelendiğinde araştırma grubunun hemen hemen tamamına yakının da bedensel değişikliklerin olduğu ve bedenlerinde oluşan değişikliklerin farkında oldukları söylenebilir. Ayrıca, araştırmaya katılan erkek deneklerin tamamına yakınının surat, kol, bacak, cinsel organ çevresi ve koltuk altı gibi bölgelerinin kılındığı görülmekte ve aynı zamanda da cinsiyetle kılınma arasında kay-kare değeri incelendiğinde de bir anlamlılık görülmektedir.

Bedende meydana gelen bu değişiklikler hakkında daha önceden bilginiz var mıydı?

TABLO 3

Erkek ergenlerde gözlenen cinsellikle ilgili ön bilgi düzeylerinin dağılımı								
Bedende meydana gelen değişiklikler.	N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Değişiklikler hakkında ön bilgi edinme	19	95	23	92	34	97.1	76	95

Tablo 3 incelendiğinde araştırma grubunun hemen hemen tamamına yakının da bedensel değişikliklerin olduğu ve bedendeki değişikliklerin farkında oldukları söylenebilir.

Bedende meydana gelen değişiklikler hakkında hangi kaynaklardan bilgiler edindiniz?

TABLO 4

Erkek ergenlerde gözlenen cinsellikle ilgili ön bilgi kaynaklarının dağılımı								
Değişiklikler hakkında ön bilgi kaynakları	N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Baba	0	0	0	0	3	8,5	3	3,75
Abi	0	0	2	8	3	8,5	5	6,25
Sın. Öğr.	2	10	0	0	1	2,8	3	3,75
Reh. Öğr.	1	5	6	24	10	28,5	17	21,2
Arkadaş	14	70	15	60	17	48,5	46	57,5
Diğer	2	10	0	0	0	0	2	2,5

** (23) Sd:5 $\chi^2=21.223^a$ $^ap<0.05$ (bk. Ek: 3)

Cinsellikle ilgili ön bilgi kaynağı açısından grup incelendiğinde %57,5' inin arkadaşlarından, %21,2 ' sinin rehber öğretmenlerinden bilgi aldığı, %6,25' inin ağabeylerinden bu bilgileri edindiği, %3,75' inin de babalarından bu bilgileri edindiği gözlenmektedir. Gören deneklerin %10' unun ise diğer kaynaklardan bu bilgileri edindiği gözlenmektedir. Bu bağlamda değişikliklere ilişkin kimlere başvurdukları konusunda da benzeri dağılım gözlenmektedir. (Ek 3' te ki 23-24 ve 25) sorular.

Aile bireyleri ile, bedende meydana gelen değişiklikler hakkında konuşma ile görme oranı arasında bir ilişki olup olmadığı kay-kare formülüyle test edildiğinde anlamlı bir kay kare değeri bulunmaktadır.

TABLO 5

Erkek ergenlerde erinliğe giriş yaşının dağılımı								
Erinliğe giriş yaşı	N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
12-13	12	60	16	64	23	65,7	51	63,7
14-15	7	35	9	36	11	31,4	27	33,7
Cevapsız	0	0	0	0	1	2,8	1	1,2

Tablo 5 incelendiğinde grubun toplam %63,7' sinin 12-13 yaşları arasında, %33,7' sinin 14-15 yaşlarında erinliğe girdiği, total kör grubundan 1 öğrencinin ise farkında olmadığı ya da cevaplamak istemediği görülmüştür.

TABLO 6

Erkek Ergenlerde Bedensel Değişikliğin Yarattığı Ruhsal Sorunlar									
Ruhsal Sorunlar		N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Bedende meydana gelen değişikliklerin oluşturduğu ruhsal sorunlar	Sıkıntı	12	60	5	20	6	17,1	23	28,7
	Üzüntü	1	5	3	12	1	2,8	5	6,2
	Mutluluk	2	10	1	4	2	5,7	5	6,2
	Hiçbir duygu oluşturmadi	0	0	14	56	24	68,5	38	47,5
	Diğer	5	25	2	8	1	2,8	8	10
	Cevapsız	0	0	0	0	1	2,8	1	2,8

Tablo 6 incelendiğinde gören grubun %60'ının bedende meydana gelen fizyolojik değişikliklerden dolayı sıkıntı yaşadığı , görme yetersizliği olan deneklerin %18,5' inin bedende meydana gelen fizyolojik değişikliklerden dolayı sıkıntı yaşadığı

görülmektedir. Görme yetersizliği olan deneklerin %62,25' inin (38 kişi) bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden dolayı herhangi bir sıkıntı yaşamadıkları gözlenmektedir.

Sonuç olarak Tablo 6 incelendiğinde gören deneklerin bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden dolayı sıkıntı yaşadıkları görülürken, görme yetersizliği olan deneklerde böyle bir sıkıntının yaşanmadığı görülmektedir.

TABLO 7

Erkek ergenlerin cinsellikle ilgili bilgi kaynaklarının dağılımı								
Bilgi kaynakları	N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Baba	0	0	0	0	1	2,8	1	1,2
Reh. Öğr.	3	15	3	12	8	22,8	14	17,5
Arkadaş	9	45	16	64	22	62,8	47	58,7
Abi	1	5	2	8	3	8,5	6	7,5
T.V- Sinema	4	20	2	8	0	0	6	7,5
900' lü Tel	2	10	2	8	0	0	4	5
Diğer	1	5	0	0	1	2,8	2	2,5

Cinsellikle ilgili bilgi kaynaklarına ilişkin dağılım incelendiğinde deneklerin %58,7' sinin arkadaşlarından, %17,5' inin rehber öğretmenlerinden, % 7,5' inin ağabeylerinden, %7,5' inin T.V-Sinemalardan ve %5' inin ise 900' lü telefon hatlarından cinsellikle ilgili bilgileri edindikleri görülmektedir.

Ek 3' de ki tabloda (21-27 arası) ayrıntılı olarak bu özelliklerdeki dağılımlar verilmiştir.

TABLO 8

Erkek ergenlerde karşıt cinsle arkadaşlığa ilişkin dağılım									
Karşıt cinsle ilişkiler		N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Kız arkadaşı olanlar		16	80	14	56	20	57,1	50	62,5
Kız arkadaşı ile okulda tanışanlar		13	65	8	32	15	42,8	36	45
İlişkiden aileniz haberdar mıydı?	E	9	45	6	24	0	0	15	18,7
	H	0	0	0	0	14	40	14	17,5
Kız arkadaşla dokunsal temas Elinden tuttum		7	35	3	12	7	20	17	21,2
Öpüştüm		4	20	2	8	6	17,1	12	15
Cinsel ilişkiye girdim		1	5	0	0	0	0	1	1,2
Belinden tuttum		2	10	2	8	2	5,7	6	7,5
Dokunsal temasta bulunmadım		2	10	3	12	4	11,4	9	11,2

Tablo 8 incelendiğinde, gören grubun %80' inin, az görenlerin %56' sının, Total kör grubun ise %57,1' inin kız arkadaşının olduğu görülmektedir. Kız arkadaşı olmayan gören ve görme yetersizliği olan öğrenciler sebep olarak bu tarz ilişkilerin genelde günah olduğu düşüncesinde oldukları gözlenmektedir (Bk. Ek 4 24.Soru) Gören erkek ergenlerin %65' inin, az gören erkek ergenlerin %32' sinin, total kör erkek ergenlerin ise %42,8' inin kız arkadaşları ile okulda tanıştıkları ve gören erkek ergenlerin %45' inin kız arkadaşları ile park, sokak v.b yerlerde daha çok bulundukları, az gören erkek ergenlerin %20' sinin, total kör erkek ergenlerin ise %22,8' inin kız arkadaşları ile okulda görüştükleri görülmektedir. (Bk. Ek 4).

Gören erkek ergenlerin %45' inin kız arkadaşı olduğundan ailesinin haberdar olduğu görülürken, az gören erkek ergenlerin %20' sinin, total kör erkek ergenlerin

ise %17,1' inin kız arkadaşlarından ailelerinin haberdar olduğu görülmektedir. Az gören erkek ergenlerin %24' ünün, total kör erkek ergenlerin ise %40' ının kız arkadaşları olduğundan ailelerinin haberdar olmadıkları görülmektedir

Gören erkek ergenlerin %35' inin kız arkadaşı ile el ele gezdiği, %20' sinin öpüştüğü, %5' inin cinsel ilişkiye girdiği, %10' unun ise hiçbir şekilde dokunsal temasta bulunmadığı görülmektedir. Az gören erkek ergenlerin %12' sinin kız arkadaşı ile el ele gezdiği, %8' inin kız arkadaşı ile öpüştüğü, %8' inin kız arkadaşının belinden tuttuğu, %12' sinin ise hiçbir şekilde dokunsal temasta bulunmadığı görülmektedir. Total kör erkek ergenlerin ise %20' sinin kız arkadaşı ile el ele gezdiği, %17,1' inin kız arkadaşı ile öpüştüğü %11,4' ünün ise hiçbir şekilde dokunsal temasta bulunmadığı, % 5,7' sinin ise kız arkadaşının belinden tuttuğu görülmektedir.

Sonuç olarak, gören ve görme yetersizliği olan erkek ergen gruplarının genelinin kız arkadaşı olduğu ve kız arkadaşları ile okulda tanıştıkları görülürken, gören erkek ergenlerin kız arkadaşları ile daha çok sokakta, parkta v.b yerlerde dolaştığı görülürken, az gören ve total kör erkek ergenlerin kız arkadaşları daha çok okulda görüştükleri görülmüştür. Yine gören erkek ergenlerin, az gören ve total kör erkek ergenlere göre kız arkadaşlarının olduğundan ailelerinin daha fazla bilgisi olduğu, gören, az gören ve total kör erkek ergenlerin, geneli kız arkadaşı ile el ele gezerken, gören erkek ergenlerin, az gören ve total kör erkek ergenlere göre daha fazla oranda kız arkadaşı ile öpüştüğü ve kız arkadaşları ile yakın cinsel ilişkiye girdiği görülmüştür.

TABLO 9

Erkek ergenlerde masturbasyona ilişkin dağılım									
Bilgi kaynakları		N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Masturbasyon yapanlar		19	95	25	100	35	100	79	98,7
Masturbasyon yapmayı aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden öğrendiniz?	Arkadaş	12	60	21	84	23	65,7	56	70
	Erkek kardeş	1	5	0	0	0	0	1	1,2
	T.V-Sinema	4	20	2	8	0	0	6	7,5
	Dergi	2	10	0	0	0	0	2	2,5
	Kendi kendine	0	0	1	4	10	28,5	11	13,7
	Cevapsız	0	0	1	4	2	5,7	3	3,7
Masturbasyon yaparken karşı cinsle ilgili hayaller fanteziler kuruyor musun?	Kuruyorum	16	80	20	80	30	85,7	66	82,5
	Kurmuyorum	3	15	5	20	3	8,5	11	13,7
	Cevapsız	0	0	0	0	1	2,8	2	2,5
Masturbasyon yaparken yakalanma korkusu	Evet	10	50	11	44	16	45,7	37	46,2
	Hayır	9	45	14	56	19	54,2	42	52,5
Masturbasyon sıklığının dağılımı	Hergün	1	5	5	20	3	8,5	9	11,2
	Günde birkaç kez	1	5	0	0	1	2,8	2	2,5
	2 Günde	0	0	1	4	5	14,2	6	7,5
	Haftada	8	40	15	60	22	62,8	45	56,2
	10 Günde	3	15	1	4	0	0	4	5
	15 gün	3	15	2	8	0	0	5	6,2
	Diğer	3	15	1	4	3	8,5	7	8,7
	Cevapsız	0	0	0	0	1	2,8	1	1,2

** (35)	Sd:5	$\chi^2=133.109^a$	$^ap<0.05$ (Bk. Ek:4)
** (38)	Sd:5	$\chi^2= .355^a$	$^ap<0.05$ (Bk. Ek:4)
** (41)	Sd:5	$\chi^2=.355^a$	$^ap<0.05$ (Bk. Ek:4)

Tablo 9 incelendiğinde, gören erkek ergenlerin %95' inin, az gören ve total kör erkek ergenlerin ise %100' ünün masturbasyon yaptığı, gören erkek ergenlerin %5' inin (1 kişi) ise günah olduğu için masturbasyon yapmadığı görülmektedir. (Bk. Ek 4, 36. Soru).

Gören erkek ergenlerin %60' ının, az gören erkek ergenlerin %84' ünün, total kör erkek ergenlerin ise %67,5' inin masturbasyon yapmayı arkadaşlarından öğrendikleri görülmektedir. Gören erkek ergenlerin %80' i, az gören erkek ergenlerin %80' i, total kör erkek ergenlerin ise %85,7' sinin masturbasyon yaparken karşı cinsle ilgili hayaller/fanteziler kurduğu görülmektedir. Gören erkek ergenlerin %40' ının, az gören erkek ergenlerin %44' ünün, total kör erkek ergenlerin ise %45,7' sinin masturbasyon yaparken yakalanma korkusu yaşadıkları görülmektedir. Masturbasyon yaparken yakalanma korkusu ile görme oranı arasındaki ilişki kay-kare formülü ile değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Gören erkek ergenlerin %40' ının, az gören erkek ergenlerin %60' ının, total kör erkek ergenlerin ise %62,8' inin haftada bir, yine gören erkek ergenlerin %15 inin, az gören erkek ergenlerin ise %4' ünün on günde bir masturbasyon yaptıkları görülmektedir. Masturbasyon yapma sıklığı ile görme oranı arasındaki ilişki kay-kare formülü ile değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Gören, az gören ve total kör erkek ergenlerin tamamına yakın bir kısmının masturbasyon yaptığı, masturbasyon yaparken karşı cinsle ilgili hayal/fantezi kurduğu, masturbasyon yapmayı arkadaşlarından öğrendiği ve genelde haftada 1 kez masturbasyon yaptıkları görülmektedir. Az gören ve total kör erkek ergenlerin, gören

erkek ergenlere göre masturbasyon yaparken daha fazla çevreden birine yakalanma korkusu yaşadıkları görülmektedir. Ek 4' de ki tabloda, ayrıntılı olarak bu özelliklerdeki dağılımlar verilmiştir.

TABLO 10

Erkek ergenlerde cinsel hayaller/fantezilerle ilgili cevapların dağılımı									
Cinsel Fantezi/Hayal	En yüksek frekanslı cevaplar	N 20 G.E		N 25 A.G.E		N 35 T.K.E		N 80 TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Cinsel fanteziler/hayaller	Evet	20	100	24	96	32	91,4	76	95
Erotik gece rüyaları	Evet	19	95	20	80	29	82,8	68	85

** (48) Sd:5 $\chi^2=20.194^a$ $^ap<0.05$ (Bk. Ek: 5)

Tablo 10 incelendiğinde, gören erkek ergenlerin %100' ünün, az gören erkek ergenlerin %96'sının, total kör erkek ergenlerin ise %91,4' ünün cinsel hayaller/fanteziler kurduğu görülmektedir.

Gören erkek ergenlerin %50' sinin, az gören erkek ergenlerin %28' inin, total kör erkek ergenlerin ise %40'ının cinsellik üzerine hayaller ve fanteziler kurduğu görülmektedir.

Tablo 10 incelendiğinde, gören erkek ergenlerin %95' inin, az gören erkek ergenlerin %80' inin, total kör erkek ergenlerin ise %82,8' inin uykularında erotik rüyalar gördüğü, yine gören erkek ergenlerin %70' inin, az gören erkek ergenlerin %44' ünün, total kör erkek ergenlerin ise %57,1' inin 14-15 yaşlarında erotik rüyalar görmeye başladığı görülmektedir. Aynı zamanda da görme oranı ile boşalma sonrası

yaşanan korku arasında kay-kare değeri incelendiğinde de bir anlamlılık görülmektedir.

Gören erkek ergenlerin %90' ı, az gören erkek ergenlerin %100' ü, total kör erkek ergenlerin ise %80' i, erotik rüyalardan sonra iç çamaşırında ıslaklık gözlemiş, Gören erkek ergenlerin %25'i, az gören erkek ergenlerin %16' sı, total kör erkek ergenlerin ise %42,8' inin bu ıslaklıklardan korktuğu görülürken, gören erkek ergenlerin %70' inin, az gören erkek ergenlerin %64' ünün, total kör erkek ergenlerin ise %37,1' inin bu ıslaklıklardan korkmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak; gören ve görmeyen erkek ergenlerin geneli karşı cinsle ilgili hayaller/fanteziler kurmakta olduğu, gören ve total kör erkeklerin daha çok cinsellik üzerine hayaller/fanteziler kurduğu, az gören erkeklerin ise daha çok evlilik üzerine hayaller/fanteziler kurduğu görülmüştür. Yine gören ve görmeyen erkek ergenlerin genelinin erotik rüyalar gördüğü, bu rüyaları araştırmaya katılan her üç grubunda daha çok 14-15 yaşlarında görmeye başladığı ve bu rüyalardan sonra iç çamaşırlarında ıslaklık gözlemledikleri görülürken, gören ve az gören erkek ergenlerin büyük bir kısmının bu ıslaklıklardan korkmadığı, total kör erkek ergenlerin yarısına yakın bir kısmının da bu ıslaklıklardan korktuğu görülmektedir.

Ek 5' de yer alan anketin 42-48 arası soruları ergenlikte ortaya çıkan cinsel hayaller ve fantezilerle ilgilidir. Ek 5' de ki tabloda, ayrıntılı olarak bu özelliklerdeki dağılımlar verilmiştir

TABLO 11

Kız ergenlerde gözlenen bedensel değişikliklerin dağılımı								
Bedende meydana gelen değişiklikler.	N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Sivilcelenme	17	85	18	100	19	100	54	94,7
Kıllanma	19	95	18	100	19	100	56	98,2
Ses değişikliği	12	60	15	83,3	17	89,4	44	77,1
Islanma	14	70	16	88,8	19	100	49	85,9
Göğüslerde büyüme	20	100	18	100	19	100	57	100
Değişiklikler hakkında bilgi edinme	20	100	15	83,3	16	84,2	51	89,4

Tablo 11 incelendiğinde, araştırma grubunun hemen hemen tamamına yakınında bedensel değişikliklerin olduğu ve grubun %89,4' ünün bu değişikliklerle ilgili ön bilgilerinin bulunduğu gözlenmektedir.

Bilgi kaynağı açısından dağılım incelendiğinde %42,1' inin arkadaşlarından, %21' inin rehber öğretmenlerinden bilgi aldığı, %19,2' sinin annelerinden, %12' sinin (5 kişi) ablalarından, %3,5' inin ise diğer kaynaklardan bilgi edindiği gözlenmektedir.

Yine Tablo 11 incelendiğinde araştırma grubunun %59,6' sının 12-13 yaşlarında, %24,5' inin ise 14-15 yaşları arasında erinliğe girdiği görülmüştür.

Sonuç olarak Tablo 11 incelendiğinde gören ve görmeyen kız ergenlerin, ergenlik dönemlerinde bedenlerinde meydana gelen değişikliklerin farkında oldukları görülmektedir. Ek 6' da yer alan anketin ilk 20 sorusu ergenlikte ortaya çıkan bedensel değişikliklerle ilgilidir. Ek 6' da ki tabloda, ayrıntılı olarak bu özelliklerdeki dağılımlar verilmiştir.

TABLO 12

Kız ergenlerde adet dönemi ile ilgili bilgiler dağılımı									
Adet dönemi		N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Periyodik olarak adet olur musunuz	Evet	17	85	14	77,7	14	73,6	45	78,9
	Hayır	1	5	2	11,1	0	0	3	5,2
	Düzensiz	2	10	2	11,1	5	26,3	9	15,7
Hangi yaşlarda adet olmaya başladınız	12_13	15	75	8	44,4	11	57,8	34	59,6
	14_15	4	20	5	27,7	8	42,1	17	29,8
	Diğer	0	0	3	16,6	0	0	3	5,2
İlk adetinizde korku yaşadınız mı	Evet	4	20	13	72,2	14	73,6	31	54,3
	Hayır	15	75	3	16,6	5	26,3	23	40,3

** (9) Sd:2 $\chi^2=17.401^a$ $^ap<0.05$ (Bk. Ek:6)

Tablo 12 incelendiğinde, gören kız ergenlerin %85' inin, az gören kız ergenlerin %77,7' sinin, total kör kız ergenlerin ise %73,6' sının periyodik olarak adet gördüğü, yine bu araştırma grubunda yer alan gören ve görme yetersizliği olan kız ergenlerin %59,6' sının 12-13 yaşları arasında adet görmeye başladığı ve gören kadın ergenlerin %21' inin (4 kişi) ilk adetlerinde korku yaşadığı, az gören kız ergenlerin %72,2' sinin, total kör kız ergenlerin ise %73,6' sının ilk adetlerinde korku yaşadıkları görülmektedir.

Adet döneminde yaşanan korku ile görme oranı arasında bir ilişki olup olmadığı kay-kare formülüyle test edildiğinde anlamlı bir kay-kare değeri bulunmaktadır. Şu halde adet döneminde yaşanan korku ile görme oranı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

TABLO 13

Kız ergenlerde gözlenen cinsellikle ilgili ön bilgi düzeylerinin dağılımı								
Bedende meydana gelen değişiklikler.	N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Değişiklikler hakkında ön bilgi edinme	20	100	15	83,3	16	84,2	51	89,4

Tablo 13 incelendiğinde araştırma grubunun hemen hemen tamamına yakının da bedensel değişikliklerin olduğu ve bedendeki değişikliklerin farkında oldukları söylenebilir.

TABLO 14

Kız ergenlerde gözlenen cinsellikle ilgili ön bilgi kaynaklarının dağılımı								
Değişiklikler hakkında ön bilgi kaynakları	N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Anne	10	50	0	0	1	5,2	11	19,2
Abla	0	0	3	16,6	2	10,4	5	8,7
Reh. Öğr.	3	15	4	22,2	5	26,3	12	21
Arkadaş	6	30	7	38,8	11	57,8	24	42,1
Diğer	1	5	1	5,5	0	0	2	3,5

Cinsellikle ilgili ön bilgi kaynağı açısından grup incelendiğinde %42,1' inin arkadaşlarından, %21 'inin rehber öğretmenlerinden bilgi aldığı, %8,7' sinin ablalarından bu bilgileri edindiği, %19,2' sinin de annelerinden bu bilgileri edindiği gözlenmektedir. Grubun %3,5' lik bir kısmının ise diğer seçeneğini yanıtladığı görülmektedir. (Ek: 7, 23-24 ve 25) sorular.

TABLO 15

Kız ergenlerde erinliğe giriş yaşının dağılımı								
Erinliğe giriş yaşı	N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
12-13	15	75	9	50	11	57,8	34	59,6
14-15	4	20	5	27,7	8	42,1	17	29,8
Cevapsız	1	5	4	23,1	0	0	5	9,6

Tablo 15 incelendiğinde grubun toplam %59,6' sının 12-13 yaşları arasında, %29,8' inin 14-15 yaşlarında erinliğe girdiği, gören gruptan bir öğrencinin az gören gruptan ise 4 öğrencinin ise farkında olmadığı ya da cevaplamak istemediği görülmüştür.

TABLO 16

Kız Ergenlerde Bedensel Değişikliğin Yarattığı Ruhsal Sorunlar									
Ruhsal Sorunlar		N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Bedende meydana gelen değişikliklerin oluşturduğu ruhsal sorunlar	Sıkıntı	13	65	1	5,5	2	10,5	16	28
	Üzüntü	4	20	4	22,2	4	21	12	21
	Mutluluk	1	5	0	0	3	15,7	4	7
	Hiçbir şey oluşturmadı	0	0	11	61,1	9	47,3	20	35
	Diğer	2	10	0	0	1	5,2	3	5,2
	Cevapsız	0	0	2	11	0	0	2	3,5

Tablo 16 incelendiğinde gören grubun %65'inin bedende meydana gelen fizyolojik değişikliklerden dolayı sıkıntı yaşadığı , görme yetersizliği olan deneklerin %8' inin bedende meydana gelen fizyolojik değişikliklerden dolayı sıkıntı yaşadığı görülmektedir. Görme yetersizliği olan deneklerin %54,20' sinin (20 kişi)

bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden dolayı herhangi bir sıkıntı yaşamadıkları görülmektedir.

Karşı cinsle günlük konularda konuşmanın dağılımı incelendiğinde,gören kız deneklerin %65' inin, az gören kız deneklerin %44,4' ünün, total kör kız deneklerin ise %47,3' ünün karşı cinsle konuşurken zorluk çekmediği gözlenmektedir. (Bk. Ek 7)

Araştırmaya katılan, gören deneklerin %70' inin aileleri ile bedenlerinde meydana gelen değişiklikler hakkında konuşmadığı buna karşın az gören kız ergenlerin %61,1' inin, total kör kız ergenlerin ise %73,6' sının bedendeki değişikliklerle ilgili aileleriyle konuştukları görülmektedir. Az gören kız deneklerin %44,4' ünün, total kör deneklerin ise %36,8' inin bedendeki değişikliklerle ilgili en çok ablaları ile konuştukları görülmektedir. (Bk. Ek 7).

Sonuç olarak Tablo 16 incelendiğinde, gören kız deneklerin bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden dolayı sıkıntı yaşadıkları görülürken, görme yetersizliği olan kız deneklerde böyle bir sıkıntının yaşanmadığı görülmektedir. Yine Tablo 16 genel olarak incelendiğinde gören ve görme yetersizliği olan kız deneklerin genelinin, karşı cinsle konuşurken zorluk çekmediği görülmektedir. Az gören ve total kör kız deneklerin %67,35' inin bedenlerinde meydana gelen değişikliklerle ilgili olarak aileleriyle konuştuğu ve %43,2' sinin ise en çok aileleriyle konuştuğu görülürken. Gören deneklerin %70' inin bedende meydana gelen değişikliklerle ilgili olarak arkadaşlarıyla konuştuğu görülmektedir. (Bk. Ek 7).

Ek 7' de yer alan anketin 21-27. soruları ergenlikte ortaya çıkan cinsel etkileşimle ilgilidir. Ek 7' de ki tabloda, ayrıntılı olarak bu özelliklerdeki dağılımlar verilmiştir.

TABLO 17

Kız ergenlerin cinsellikle ilgili bilgi kaynaklarının dağılımı								
Bilgi kaynakları	N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Anne	2	10	8	44,4	8	42,1	18	31,5
Reh.Öğr.	2	10	1	5,5	1	5,2	4	7
Arkadaş	8	40	3	16,6	3	15,7	14	24,5
Abla	4	20	6	33,3	7	36,8	17	29,8
T.V-Sinema	3	15	0	0	0	0	3	5,2
Gazete	1	5	0	0	0	0	1	1,7

Cinsellikle ilgili bilgi kaynaklarına ilişkin dağılım incelendiğinde gören deneklerin %10' unun (2kişi), görme yetersizliği olan grubun ise %43' ünün (16 kişi) annelerinden bu bilgileri edindiği, gören deneklerin %10' unun (2kişi), görme yetersizliği olan deneklerin ise %10' unun (2 kişi) bu bilgileri rehber öğretmenlerinden edindiği, gören deneklerin %40' ının, görme yetersizliği olan bireylerin ise %16' sının bu bilgileri arkadaşlarından edindiği, gören deneklerin %20' sinin görme yetersizliği olan deneklerin ise %35' inin bu bilgileri ablalarından edindiği, yine gören ergenlerin %20'sinin, görme yetersizliği olan deneklerin ise %6,9' unun ise bu bilgileri T.V ve Gazetelerden edindiği görülmektedir.

Ek 7' de ki tabloda (21-27 arası) ayrıntılı olarak bu özelliklerdeki dağılımlar verilmiştir.

TABLO 18

Kız ergenlerde karşıt cinsle arkadaşlığa ilişkin dağılım									
Karşıt cinsle ilişkiler		N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Erkek arkadaşı olanlar		19	95	7	38,8	7	36,8	33	57,8
Erkek arkadaşı ile okulda tanışanlar		14	70	4	16	6	17,1	24	42,1
İlişkiden aileniz haberdar mıydı?	E	16	80	2	11,1	3	15,7	21	36,8
	H	4	20	5	27,74	4	21	13	22,8
Erkek arkadaşla dokunsal temas									
Elinden tuttum		9	45	1	5,5	1	5,2	8	14
Öpüştüm		4	20	2	11,1	0	0	6	10,5
Cinsel ilişkiye girdim		2	10	0	0	0	0	2	3,5
Belinden tuttum		3	15	0	0	0	0	3	5,2
Dokunsal temasta bulunmadım		1	5	4	22,2	3	15,7	8	14

Tablo 18 incelendiğinde, gören gurubun %95' inin, az gören kız ergenlerin %38,8' inin, total kör kız ergenlerin ise %36,8' inin erkek arkadaşı olduğu, gören gurubun %5' inin, az gören kız ergenlerin %50' sinin, total kör kız ergenlerin ise %47' sinin erkek arkadaşının olmadığı görülmektedir. Gören ergen grubunun %70' inin, az gören kız ergenlerin %22,2' sinin, total kör kız ergenlerin ise %31,5' inin erkek arkadaşı ile okulda tanıştığı görülmektedir. Az gören kız ergenlerin %22,2' si ayıp olduğu için kız arkadaşının olmadığını belirtirken, total kör kız ergenlerin %21' ininde günah olduğu için erkek arkadaşının olmadığı görülmektedir. Gören kız ergenlerin %50' si erkek arkadaşları ile tiyatro-sinemaya gittiği, sokak, park v.b yerlerde gezme gibi aktivitelerde bulunduğu görülürken, az gören ve total kör kız ergenlerin %24,3' ünün erkek arkadaşları ile genelde okulda görüştikleri görülmektedir.

Gören kız ergenlerin %80' inin ailesi erkek arkadaşından haberdarken, az gören ve total kör kız ergenlerin %24,3'ünün ailesinin, erkek arkadaşlarından haberdar olmadığı görülmektedir.

Gören kız ergenlerin %45' inin erkek arkadaşı ile el ele gezdiği, %20' sinin öpüştüğü, az gören kız ergenlerin %22,2' sinin erkek arkadaşı ile hiçbir şekilde dokunsal temasta bulunmadığı, %11' inin erkek arkadaşı ile öpüştüğü, total kör kız ergenlerin ise %15,7' sinin erkek arkadaşı ile el ele gezdiği %15,7' sinin ise hiçbir şekilde dokunsal temasta bulunmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak; gören kız ergenlerin, görme yetersizliği olan kız ergenlere göre daha fazla oranda erkek arkadaşları olduğu , gören, az gören ve total kör kız ergenlerin genellikle erkek arkadaşları ile okulda tanıştığı, gören kızların erkek arkadaşları ile tiyatro-sinema, sokakta, parkta v.b yerlerde, az gören ve total kör kız ergenlerin ise erkek arkadaşları ile genelde okulda bulunduğu, gören kızların erkek arkadaşlarından, az gören ve total kör kız ergenlere göre ailelerinin daha fazla oranda bilgi sahibi olduğu, gören, az gören ve total kör kız ergenlere göre erkek arkadaşları ile daha fazla dokunsal temasta bulunduğu görülmektedir.

Ek 8' de yer alan anketin 42-48. soruları ergenlikte ortaya çıkan cinsel aktivitelerle ilgilidir. Ek 8' de ki tabloda, ayrıntılı olarak bu özelliklerdeki dağılımlar verilmiştir.

TABLO 19

Kız ergenlerde cinsel hayaller/fantezilerle ilgili en yüksek frekanslı cevapların dağılımı									
Cinsel Fantezi/Hayal	En yüksek frekanslı cevaplar	N 20 G.K		N 18 A.G.K		N 19 T.K.K		N 57 TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Cinsel fanteziler/hayaller	Evet	11	55	10	55,5	11	57,8	32	56,1
Erotik gece rüyaları	Evet	16	80	12	66,6	10	52,6	38	66,1
Maturbasyon	Hayır	20	100	18	100	19	100	57	100

Tablo 19’ incelendiğinde gören kızların %55’ inin, az gören kızların %55,5’ inin, total kör kızların ise % 57,8’ inin cinsel hayal ve fantezi kurmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan gören, az gören ve total kör kız ergenlerin genellikle çıkma ve evlilik üzerine hayaller ve fanteziler kurduğu görülmektedir.

Gören kız ergenlerin %80’ inin, az görenlerin %66,6’ sının, total kör kızların ise %52,6’ sının uykularında erotik rüyalar görmediği görülmektedir. Ek 9’ de yer alan anketin 42-48. soruları ergenlikte ortaya çıkan cinsel hayaller ve fantezilerle ilgilidir. Ek 9’ da ki tabloda, ayrıntılı olarak bu özelliklerdeki dağılımlar verilmiştir.

Araştırma grubunun tamamının masturbasyon yapmadığı, gören kız ergenlerin %80’ inin istemediği için, az gören kız ergenlerin %44,4’ ünün ayıp olduğu için, total kör kız ergenlerin ise %57,8’ inin günah olduğu için masturbasyon yapmadığı görülmektedir. Ek 8’ de ki tabloda, ayrıntılı olarak bu dağılımlar verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın kuramsal ve uygulamalı bölümlerinde elde edilen bulgular özetlenecek, bunlardan çıkarılan sonuçlarla birtakım önerilere gidilmeye çalışılacaktır.

I. ARAŞTIRMA EVRENİNE İLİŞKİN SONUÇLAR

1. BEDENDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER

Araştırmaya giren gören ve görmeyen ergenlerin, bedenlerinde meydana gelen değişiklikler olan; sivilcelenme, kıllanma, ses tonunun değişmesi, cinsel organlarda meydana gelen ıslanma, adet dönemi, göğüslerin büyümesi gibi değişimlerin hem gören hem de görmeyen ergenlerde aynı gelişimsel takvimi izlediği ortaya çıkmıştır.

Adet dönemi ile ilgili olarak; özellikle total kör kızların ilk adetlerinde daha çok korku yaşadıkları, az gören kızların ise total kör kızlara yakın bir oranda ilk adetlerinde daha çok korku yaşadıkları, gören kız ergenlerin ise görme yetersizliği olan kız ergenlere göre daha az düzeyde korku yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya giren her iki ergen grubunun da bedende meydana gelen değişiklikler olan sivilcelenme, kıllanma, ses tonunun değişmesi, cinsel organlarda meydana gelen ıslanma, adet dönemi, göğüslerin büyümesi gibi değişimlerin hepsi hakkında genel olarak bilgi sahibi olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya giren her iki ergen grubunun da; bu bilgileri öncelikle arkadaşlarından, daha sonra ise rehber öğretmenlerinden elde ettikleri ortaya çıkmıştır.

Bedende meydana gelen değişikliklerin gören ergenlerde genellikle sıkıntı, üzüntü gibi duygular oluşturduğu ortaya çıkarken bu değişikliklerin görme engelli ergenlerde sıkıntı, üzüntü, kaygı gibi duygulara yol açmadığı ortaya çıkmıştır.

2. CİNSEL ETKİLEŞİM

Her iki ergen grubunun da karşı cinsle konuşurken zorluk/sıkıntı çekmediği ortaya çıkmıştır.

Gören erkek ve kızların büyük bir kısmının aileleriyle bedenlerinde meydana gelen değişiklikler hakkında konuşmadığı ortaya çıkarken , az gören ve total kör kızların bu değişikliklerle ilgili aileleriyle daha çok konuştuğu ortaya çıkmıştır.

Bedenlerinde meydana gelen değişikliklerle ilgili erkek ergenlerin abileriyle kız ergenlerin ise ablalarıyla konuştuğu, bu durumu erkek ergenlerde baba, kız ergenlerde ise annenin izlediği ortaya çıkmıştır.

Az gören ve total kör kızların cinsellikle ilk bilgilerini annelerinden aldığı ortaya çıkarken bunu ablalarından ve arkadaşlarından aldığı bilgiler izlemiştir. Gören kızlar ise cinsellikle ilgili ilk bilgilerini arkadaşlarından edindiği ortaya çıkarken bunu ablalarından ve annelerinden aldığı bilgiler izlemiştir.

Gören, az gören ve total kör erkeklerin cinsellikle ilgili ilk bilgileri arkadaşlarından edindiği ortaya çıkarken bunu rehber öğretmenlerinden ve abilerinden alınan bilgilerin izlediği görülmektedir.

Her iki ergen grubunun da cinsellikle ilgili merak ettiği konuları genellikle arkadaşlarına danıştığı ortaya çıkmaktadır.

3. CİNSEL AKTİVİTELER

Gören ergenlerin, görme yetersizliği olan ergenlere göre daha çok kız/erkek arkadaşlarının olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan her iki ergen grubunun büyük bir kısmının kız/erkek arkadaşı ile okulda tanıştığı ortaya çıkmıştır.

Gören erkek ergenlerin kız arkadaşları ile parkta, sokakta, kafe v.b yerlerde birlikte olduğu ortaya çıkarken, az gören ve total kör erkeklerin kız arkadaşları ile daha çok okul, dersane, kurs gibi ortamlarda birlikte olduğu ortaya çıkmıştır.

Gören kız ergenlerin erkek arkadaşları ile tiyatro, sinema, park v.b gibi yerlerde birlikte olduğu ortaya çıkarken, az gören ve total kör kızların erkek arkadaşları ile daha çok okul, dersane, kurs gibi ortamlarda birlikte olduğu ortaya çıkmıştır.

Gören erkek ve gören kızların bir çoğunun, kız/erkek arkadaşı olduğundan aile bireylerinin haberdar olduğu ortaya çıkarken, görme yetersizliği olan ergenlerin erkek ve kız arkadaşı olduğundan aile bireylerinin haberdar olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan erkek ergenlerin büyük bir kısmının, kız arkadaşlarının elinden tuttuğu ve öpüştüğü ortaya çıkmıştır.

Gören kızlarında büyük bir kısmının, erkek arkadaşlarının elinden tuttuğu ve öpüştüğü ortaya çıkmıştır.

Az gören ve total düzeyde görme yetersizliği olan kızların, erkek arkadaşları ile hiçbir şekilde yakınlaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan erkelerin tamamına yakınının masturbasyon yaptığı görünürken, kızların tamamının masturbasyon yapmadığı ortaya çıkmıştır.

Erkek ergenlerin büyük bir kısmının masturbasyonu arkadaşlarından öğrendiği ortaya çıkarken, özellikle total kör erkek ergenlerin yarıya yakın bir kısmının da masturbasyonu kendi kendine öğrendiği ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan erkek ergenlerin büyük bir kısmı masturbasyon yaparken karşı cinsle ilgili hayaller/fanteziler kurduğu ortaya çıkmıştır.

Görme yetersizliği olan erkeklerin masturbasyon yaparken gören erkek ergenlere göre daha fazla yakalanma korkusu yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Gören ve görme yetersizliği olan erkek ergenlerin büyük bir kısmının haftada bir kez masturbasyon yaptığı ortaya çıkmıştır.

4. CİNSEL FANTEZİLER

Araştırmaya katılan her iki ergen grubunun büyük bir kısmının cinsel fanteziler kurduğu ortaya çıkarken, erkek ergenlerin genellikle cinsellik üzerine fanteziler kurduğu ortaya çıkarken, kız ergenlerinde evlilik ve çıkma üzerine arkadaşlık kurduğu ortaya çıkmaktadır.

Erkek ergenlerin büyük bir kısmının uykularında erotik rüyalar gördüğü ortaya çıkarken, gören ve az gören kız ergenlerin büyük bir kısmının bu rüyaları görmediği ortaya çıkmıştır. Fakat total kör kızların büyük bir kısmının erotik rüyalar görmediği ortaya çıkarken, yarıya yakın bir kısmının da bu tarz rüyalar gördüğü ortaya çıkmıştır.

ÖNERİLER

Araştırma bulguları hem gören hem de görme yetersizliği olan ergenlerin cinsellikle ilgili konularda bilgi kaynağı olarak arkadaşlarından yararlandıklarını göstermektedir. Bu durum ergen gruplarının cinsellik konusunda daha doğru bilgi edinmeleri ve kendi cinsel sorunlarının yanıtlarını bulabilmeleri için cinsel eğitimi gerekli kılmaktadır.

Cinsel gelişim doğumla birlikte başlar. Bu sebeple hem gören hem de görme yetersizliği olan bireylere daha erken yaşlarda cinsel eğitim verilmeli ve verilecek olan cinsel eğitime de sadece çocuk değil diğer aile bireyleri de katılmalıdır. Ayrıca bebeklik ve çocukluk dönemi cinsel davranışlarına karşı da ailelerin olumlu tutumlar geliştirebilmeleri hazırlanan eğitim programları ile sağlanmalıdır. Görme yetersizliği olan çocuğa sahip aileler özellikle çocuklarının bebeklik ve erken çocukluk dönemlerinde bir takım dokunsal davranışlarına karşı olumsuz tutumlar geliştirebilirler. Bu tutumların olumlu bir hal alması, ailelerin çocuklarının özellikleri hakkında daha fazla bilgi alabilmeleri, ev ortamında veya farklı ortamlarda çocuklarına karşı neleri nasıl yapacağına dair bilgilerin verilmesi amacı ile aile eğitimlerinin de yine erken yaşlardan itibaren eğitim ortamlarında verilmesi gerekmektedir.

Gören çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarında, görme avantajları ve kendi aralarındaki oyunlar ile (doktorculuk, evcilik vb.) hem kendi bedenlerini hem de karşıt cinsin bedenini erken yaşlarda rahat bir şekilde tanıma avantajına sahiptir. Fakat görme yetersizliği olan bireylere yönelik okul öncesi eğitim ortamlarının sayısının ülkemizde çok az olması görme yetersizliği olan çocuklar için dezavantajdır. Bir an önce görme yetersizliği olan çocuklara yönelik okul öncesi eğitim ortamlarının yaygınlaştırılması ve okul öncesi dönemden itibaren de cinsel gelişim ve cinsel eğitime yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Verilecek olan cinsel eğitimin günlük yaşamla bağlantılı olması , özellikle de görme yetersizliği olan bireylerin ergenlik döneminin gelişimsel özelliklerine uyum sağlayabilmelerini kolaylaştıracak şekilde desteklenilmesi, programların dinamik ve yeniliklere açık olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ATAMAN, Ayşegül

2004 Gelişim ve Öğrenme, Gündüz yayıncılık, Ankara

AKGÜN Ebru

2000 Predictors of Adolescent Sexual Attitudes and Behavior: The Role of Parents and Best Friends; A Thesis Submitted to The Graduate School Sciences of The Middle East Technical University, Ankara

BAŞGÜL, (UZER) Fulya

1994 12-15 Yaş Grubu Ergenlerin Cinsel Eğitim Konusundaki Görüşleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

BRANDENBURG S.

1998 Sex education, Who is Limited? Knowledge, Skills and Feelings OF BOTH PARTIES, Conference Presentation, Scottish Sensory Center, March

DICKMAN, Ed

1973 Sex education and family life for visually handicapped children and youth: A resource guide. (1975). New York: Sex Education and Information Council of the U.S.

DUH, Jengjyh

- 2000 Sexual Knowledge of Taivanese Adolescents With and Without Vision Impairment, Journal of Visual Impairment and Blindness, June, 2000, American Foundation for the Blind

Elonen & Carensteyn

- 1975 Sexual trauma in young blind children. The New Outlook For The Blind, 69 (10), 440-442

ENÇ, Mitat

- 2003 Görme Özürlüler Gelişim, Uyum ve Eğitimleri, Gündüz Yayıncılık, Anlara

FOULKE E. & UHDE T.

- 1974 Do Blind Children Need Sex Education? The New Outlook For The Blind, 6 (85), 193-200,209

GILMAN A.E & GORDON A.R.

- 1974 Sexual Behaviour In The Blind, Medicals Aspects o Human Sexuality, 7 (6), 49-59

Green, Stuart and Stone

- 1994 The Sexual Abuse of Children With Visual Impairment The British Journal of Visual Impairment, 199, 14:2

HUEBNER K.M

- 1986 Social Skills. In G.T. School (Ed), Foundations of Education For Blind Visually Handicapped Children Youth: Theory and practice. New York: American Foundation For the Blind, 342-362

JUDİTH Davies

- 1996 Sexuality Education For Children With Visual İmpairments, Dal housie University

KAPTAN, Neşe

- 2001 İlköğretim Çağı 7 ve 8. Sınıf (12-15 Yaş Arası) Öğrencilerinin Cinsel Yönelimleri, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

KAVUNCU Nur Ayşe

- 1987 BEM Cinsiyet Rolü Envanterini Türk Toplumuna Uyarlama Çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

NEFF J.

- 1982 Sexuality Education Methodology. In S. Mangold (Ed.) A Teacher' s Guide to Special Needs of Blind and Visually Handicapped Children. New York: American Foundation for the Blind

NEFF J.

- 1983 Sexual well-being: A Goal For Young Blind Women, Journal of Visual İmpairment and Blindness, 77 (6), 296-297

ONUR, Bekir

- 1982 Ergenlikte Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

ONUR, Bekir

- 1995 Ergenliği Anlamak, İmge Yayınları, Ankara

ÖZTÜRK Şafak

- 1996 Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Konular Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara

PAVA

- 1997 Visually impaired persons vulnerability to sexual and physical assault. Journal of Visual İmpairment and Blindness, 88 (2), 103-112

SCHUSTER, Shaw Clara

- 1986 Sex Education of the Visually İmpaired Child: The Role of Parents, Journal of Visual İmpairment&Blindness, vol.80:675-679

SENEMOĞLU, Nuray

- 1997 Gelişim Öğrenme ve Öğretim kuramdan uygulamaya, Özsen Yayınları, Ankara

TOPSES, Gürsen

2004 Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, Nobel Yayıncılık, Ankara

VAUGHAN

1987 Sex education of Blind Children re-examined. Journal of Visual Impairment and Blindness, 81 (3), 95-99

Welbourne, Lifchutz, Selvin & Gren

1983 A Comparison Of The Sexual Learning Experiences Of Visually Impaired and Sighted Women. Journal of Visual Impairment and Blindness, 77(6), 256-259

EK: 1

A. Bedende Meydana Gelen Değişiklikler

1. Yüzünüzde veya bedeninizde sivilceler oluştu mu?
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Cevapsız
2. Bu sivilceler hangi yaşlarda oluşmaya başladı?
 - a. 10-11
 - b. 12-13
 - c. 14-15
 - d. Diğer
 - e. Cevapsız
3. En çok bedeninizin hangi bölgesinde oluştu?
 - a. Surat
 - b. Sırt
 - c. Her ikisi
 - d. Diğer
 - e. Cevapsız
4. Yüzünüzde veya bedeninizde kıllanmalar oluştu mu?
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Cevapsız
5. Hangi yaşlarda oluşmaya başladı?
 - a. 10-11
 - b. 12-13
 - c. 14-15
 - d. Diğer
 - e. Cevapsız
6. Bu kıllanmalar en çok bedeninizin hangi bölgesinde oluştu?
 - a. Surat
 - b. Kollar
 - c. Bacaklar
 - d. Gövde
 - e. Cinsel organ ve koltuk altı çevresi
 - f. Hepsi
 - g. Cevapsız
7. Periyodik olarak adet olur musunuz?
 - a. Evet
 - b. Hayır
 - c. Düzensiz
 - d. Cevapsız

8. Hangi yaşlarda adet olmaya başladınız?
- 10-11
 - 12-13
 - 14-15
 - Diğer
 - Cevapsız
9. İlk adetinizde korku yaşadınız mı?
- Evet
 - Hayır
 - Cevapsız
10. Göğüslerinizde büyüme oldu mu?
- Evet
 - Hayır
 - Cevapsız
11. Bu büyüme hangi yaşlarda oluşmaya başladı?
- 10-11
 - 12-13
 - 14-15
 - Diğer
 - Cevapsız
12. Bu büyüme döneminde acı hissettiniz mi?
- Evet
 - Hayır
 - Cevapsız
13. Kendi ses tonunuzda bir değişiklik hissettiniz mi?
- Evet
 - Hayır
 - Cevapsız
14. Bu ses değişikliği hangi yaşlarda oluşmaya başladı?
- 10-11
 - 12-13
 - 14-15
 - Diğer
 - Cevapsız
15. Cinsel organınızda ıslanmalar meydana geliyor mu?
- Evet
 - Hayır
 - Cevapsız

16. Bu ıslanmalar hangi yaşlarda oluşmaya başladı?

- a. 10-11
- b. 12-13
- c. 14-15
- d. Diğer
- e. Cevapsız

17. Cinsel organınızda ilk ıslanma meydana geldiğinde korku yaşadınız mı?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

18. Bedeninizde meydana gelen bu değişiklikler oluşmadan önce bu konular hakkında bilginiz var mıydı?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

19. Bedende meydana gelen bu değişikliklerden hangileri hakkında bilgi sahibiydiniz?

- a. Sivilcelenme
- b. Kılınma
- c. Ses tonunun değişmesi
- d. Cinsel organ çevresinde meydana gelen ıslanma
- e. Hepsi
- f. Diğer
- g. Cevapsız

20. Bu bilgileri aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden edindiniz?

- a. Anne
- b. Baba
- c. Abla
- d. Abi
- e. Sınıf öğretmeni
- f. Rehber öğretmen
- g. Arkadaş
- h. Diğer
- i. Cevapsız

B. Cinsel Etkileşim

21. Bedeninizde meydana gelen bu değişiklikler siz de nasıl bir duygu oluşturdu?
- Sıkıntı
 - Üzüntü
 - Mutluluk
 - Hiçbir şey oluşturmadı
 - Diğer
 - Cevapsız
22. Karşı cinsten kişilerle günlük konular hakkında konuşurken zorluk çeker misiniz?
- Evet
 - Bazı kişiler ile konuşurken zorluk çekmem
 - Zorluk çekmem
 - Cevapsız
23. Aile bireyleri ile bedeninizde meydana gelen değişiklikler hakkında konuşur musunuz?
- Evet
 - Hayır
 - Cevapsız
24. En çok hangi aile bireyi ile konuşursunuz?
- Anne
 - Baba
 - Abi
 - Abla
 - Diğer
 - Cevapsız
25. Arkadaşlarınızla bedeninizde meydana gelen değişiklikler hakkında konuşur musunuz?
- Evet
 - Hayır
 - Cevapsız
26. Cinsellikle ilgili ilk bilgilerinizi aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden elde ettiniz?
- Anne
 - Baba
 - Sınıf öğretmeni
 - Rehber öğretmen
 - Arkadaş
 - Abi
 - Abla
 - T.V- Sinema
 - Gazete-Dergi
 - 900' lü hatlar
 - Diğer
 - Cevapsız

27. Cinsellikle ilgili merak ettiğiniz konuları aşağıdaki kaynaklardan hangileri ile konuşursunuz?

- a. Anne
- b. Baba
- c. Sınıf öğretmeni
- d. Rehber öğretmen
- e. Arkadaş
- f. Abi
- g. Abla
- h. T.V- Sinema
- i. Gazete-Dergi
- j. 900' lü hatlar
- k. Diğer
- l. Cevapsız

D. Cinsel Aktiviteler

28. Kız/Erkek arkadaşınız oldu mu?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

29. Neden olmadı?

- a. Ayıp olduğu için
- b. Günah olduğu için
- c. Ailemden korktuğum için
- d. Çekindiğim için
- e. İstemedim
- f. Hepsi
- g. Diğer
- h. Cevapsız

30. Kız/Erkek arkadaşınızla hangi ortamda tanıştınız?

- a. Okul
- b. Mahalle (park v.s)
- c. Kurs
- d. Diğer
- e. Cevapsız

31. Kız/Erkek arkadaşınızla hangi sosyal ortamlarda bulundunuz?

- a. Kafe
- b. Pastane
- c. Tiyatro (sinema)
- d. Lokanta
- e. Sokakta gezme (park v.b)
- f. Okulda gezme
- g. Hepsi
- h. Diğer
- i. Cevapsız

32. Kız/Erkek arkadaşınız olduğundan ailenizdeki bireylerin haberi var mıydı?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

33. Hangi aile bireyinin haberi vardı?

- a. Anne
- b. Baba
- c. Abla
- d. Abi
- e. Hepsi
- f. Diğer
- g. Cevapsız

34. Kız/Erkek arkadaşınızla hangi dokunsal temaslarda bulundunuz?

- a. Elinden tuttum
- b. Belinden tuttum
- c. Öpüştüm
- d. Cinsel ilişkiye girdim
- e. Hiçbir şey yapmadım
- f. Hepsi
- g. Diğer
- h. Cevapsız

35. Masturbasyon yaptınız mı?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

36. Neden yapmadınız?

- a. Ayıp olduğu için
- b. Günah olduğu için
- c. Ailemden korktuğum için
- d. Cevapsız
- e. Diğer

37. Masturbasyon yapmayı aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden öğrendiniz?

- a. Arkadaş
- b. Kardeş
- c. T.V-Sinema
- d. Dergi
- e. Kendi kendine
- f. Diğer
- g. Cevapsız

38. İlk masturbasyonunuzda cinsel organınızda ıslanma meydana geldi mi?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

39. Masturbasyon yaparken karşı cinsle ilgili hayaller fanteziler kurar mısınız?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

40. Masturbasyon yaparken aile bireylerine veya başka kişilere yakalanacağım korkusu yaşıyor musunuz?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

41. Ne sıklıkta masturbasyon yapıyorsunuz?

- a. Günde bir kez
- b. Günde birkaç kez
- c. İki günde bir,
- d. Haftada bir
- e. On günde bir
- f. On beş günde bir
- g. Diğer
- h. Cevapsız

D.Cinsel Fanteziler/Hayaller

42. Karşı cinsle ilgili hayaller/ fanteziler kurar mısınız?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

43. Ne tür hayaller/fanteziler kurarsınız?

- a. Evlilik üzerine
- b. Cinsellik üzerine
- c. Çıkma (gezme, arkadaşlık) üzerine
- d. Hepsi
- e. Diğer
- f. Cevapsız

44. Uykularınızda erotik rüyalar görür müsünüz?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

45. Ne sıklıkta görüyorsunuz?

- a. Her gece
- b. İki günde bir
- c. Haftada bir
- d. On günde bir
- e. Onbeş günde bir
- f. Diğer
- g. Cevapsız

46. Hangi yaşlarda bu rüyaları görmeye başladınız?

- b. 10-11
- c. 12-13
- d. 14-15
- e. Diğer
- f. Cevapsız

47. Erotik rüyalardan sonra iç çamaşırınızda ıslaklık veya leke gözlemlediniz mi?

- b. Evet
- c. Hayır
- d. Cevapsız

48. Bu ıslaklık sizde bir korku yarattı mı?

- a. Evet
- b. Hayır
- c. Cevapsız

Ek: 2

**ERKEK ERGENLERDE BEDENDE MEYDANA GELEN
DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ SORULAR**

SORULAR	Cevaplar	G.E		A.G.E		T.K.E		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
1.Yüzünüzde veya bedeninizde sivilceler oluştu mu?	Evet	16	80	23	92	33	94,2	72	90
	Hayır	4	20	2	8	2	5,7	8	10
2. Bu sivilceler hangi yaşlarda oluşmaya başladı	12_13	7	35	7	28	9	25,7	23	28,7
	14_15	9	45	14	56	20	57,1	43	53,7
	Diğer	*	*	1	4	1	2,8	2	2,5
	Cevapsız	*	*	1	4	3	8,5	4	5
3. En çok bedeninizin hangi bölgesinde oluştu	Surat	9	45	11	44	16	45,7	36	45
	Sırt	4	20	5	20	5	14,2	14	17,5
	Her ikisi	3	15	7	28	12	34,2	22	27,5
4. Yüzünüzde veya bedeninizde kıllanmalar oluştu mu.	Evet	19	95	25	100	35	100	79	98,7
	Hayır	1	5	*	*	*	*	1	2,3
5. Hangi yaşlarda oluşmaya başladı.	12_13	12	60	16	64	23	65,7	51	63,7
	14-15	7	35	9	36	11	31,4	27	33,7
	Cevapsız	*	*	*	*	1	2,8	1	1,2
**6. Bu kıllanmalar en çok bedeninizin hangi bölgesinde oluştu.	Hepsi	19	95	25	100	35	100	79	98,7
13. Kendi ses tonunuzda bir değişiklik hissettiniz mi	Evet	16	80	23	92	33	94,2	72	90
	Hayır	4	20	2	8	2	5,8	8	10
14. Bu ses değişikliği hangi yaşlarda oluşmaya başladı	12_13	6	40	4	16	3	8,5	15	18,7
	14-15	10	50	19	76	30	85,7	59	73,7
15. Cinsel organınızda ıslanmalar meydana geliyor mu.	Evet	19	95	23	92	34	97,1	76	95
	Hayır	1	5	2	8	1	2,9	4	5
16. Bu ıslanmalar hangi yaşlarda oluşmaya başladı.	12_13	12	60	13	52	19	56	44	55
	14-15	7	35	8	32	14	40	29	36,2
	Diğer	*	*	2	8	*	*	2	2,5
	Cevapsız	*	*	*	*	1	2,8	1	1,2
17. Cinsel organınızda ilk ıslanma meydana geldiğinde korku yaşadınız mı.	Evet	3	15	6	24	11	31,4	20	25
	Hayır	16	80	17	68	23	65,7	56	70
18. Bedeninizde meydana gelen bu değişiklikler hakkında daha önceden bilginiz var mıydı.	Evet	19	95	23	92	34	97,1	76	95
	Hayır	1	5	2	8	1	2,9	4	5

SORULAR	Cevaplar	G.E		A.G.E		T.K.E		TOPLAM	
		SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%		
19. Bedende meydana gelen bu değişikliklerden hangileri hakkında bilgi sahibiydiniz.	Sivilcelenme	2	10	2	8	2	5,7	6	7,5
	Kıllanma	1	5	1	4	*	*	2	2,5
	Cinsel org. meydana gelen ıslanma	2	10	*	*	*	*	2	2,5
	Hepsi	14	70	20	80	32	91,4	66	82,5
20. Bu bilgileri hangi kaynaklardan edindiniz.	Baba	*	*	*	*	3	8,5	3	3,75
	Abi	*	*	2	8	3	8,5	5	6,25
	Sın. Öğr.	2	10	*	*	1	2,8	3	3,75
	Reh. Öğr.	1	5	6	24	10	28,5	17	21,2
	Arkadaş	14	70	15	60	17	48,5	46	57,5
	Diğer	2	10	*	*	*	*	2	2,5

** (6) Sd:5 $\chi^2=135.000^a$ $^ap<0.05$

Ek: 3

ERKEKLERDE CİNSEL ETKİLEŞİMLE İLGİLİ SORULAR

SORULAR	Cevaplar	G.E		A.G.E		T.K.E		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
21. Bedeninizde meydana gelen bu değişiklikler siz e nasıl bir duygu oluşturdu?	Sıkıntı	12	60	5	20	6	17,1	23	28,7
	Üzüntü	1	5	3	12	1	2,8	5	6,2
	Mutluluk	2	10	1	4	2	5,7	5	6,2
	Hiçidir şey	*	*	14	56	24	68,5	38	47,5
	Diğer	5	25	2	8	1	2,8	8	10
	Cevapsız	*	*	*	*	1	2,8	1	2,8
22. Karşı cinsten kişilerle günlük konularda konuşurken zorluk çeker misiniz	Evet	5	25	8	32	6	17,1	19	23,7
	Bazı kişilerle	6	30	*	*	4	11,4	10	12,5
	Zorluk çekmem	9	45	17	68	25	71,4	51	63,7
**23. Aile bireyleri ile bedeninizde meydana gelen değişiklikler hakkında konuşur musunuz?	Evet	6	30	4	16	11	31,4	21	26,2
	Hayır	14	70	21	84	24	68,5	59	73,7
24. En çok hangi aile bireyi ile konuşursunuz.	Baba	1	5	*	*	5	14,2	6	7,5
	Ağabey	4	20	4	16	6	17,1	14	17,5
	Diğer	1	5	*	*	*	*	1	1,2
25. Arkadaşlarınızla bedeninizde meydana gelen değişiklikler hakkında konuşur musunuz?	Evet	18	90	24	96	34	97,1	76	95
	Hayır	2	10	*	*	*	*	2	2,5
26. Cinsellikle ilgili ilk bilgilerinizi aşağıdaki kaynaklardan hangilerinde elde ettiniz.	Baba	*	*	*	*	1	2,8	1	1,2
	Reh.Öğr.	3	15	3	12	8	22,8	14	17,5
	Arkadaş	9	45	16	64	22	62,8	47	58,7
	Abi	1	5	2	8	3	8,5	6	7,5
	T.V-Sinema	4	20	2	8	*	*	6	7,5
	900' lü tel.	2	10	2	8	*	*	4	5
	Diğer	1	5	*	*	1	2,8	2	2,5
27. Cinsellikle ilgili merak ettiğiniz konuları aşağıdaki kaynaklardan hangisine danışırsınız?	Baba	1	5	*	*	1	2,8	2	2,5
	Reh.Öğr.	2	10	4	16	9	25,7	15	18,7
	Arkadaş	12	60	19	76	22	62,8	53	66,2
	Abi	2	10	2	8	2	5,7	6	7,5
	Gazete	1	5	*	*	*	*	1	1,2
	900' lü tel.	2	10	*	*	1	2,8	3	3,7

** (23)

Sd:5

 $\chi^2=21.223^a$ $^ap<0.05$

Ek:4

ERKEK ERGENLERDE CİNSEL AKTİVİTELERLE İLGİLİ SORULAR

SORULAR	Cevaplar	G.E		A.G.E		T.K.E		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
28. Kız arkadaşınız oldu mu?	Evet	16	80	11	44	20	57,1	47	58,7
	Hayır	4	20	14	56	15	42,8	33	41,2
29. Neden olmadı?	Ayıp olduğu için	0	0	3	12	3	8,5	6	7,5
	Günah olduğu için	2	10	6	24	5	14,2	13	16,2
	Çekindiğim için	0	0	1	4	0	0	1	1,2
	İstemedim	0	0	4	16	4	11,4	8	10
	Diğer	2	50	0	0	3	8,5	5	6,2
30. Kız arkadaşınızla hangi ortamda tanıştınız?	Okul	13	65	8	32	15	42,8	36	45
	Mahalle	1	5	3	12	1	2,8	5	6,2
	Kurs	0	0	0	0	4	11,4	4	5
	Diğer	2	10	0	0	0	0	2	2,5
31. Kız arkadaşınızla hangi sosyal ortamlarda bulundunuz?	Kafe	3	15	5	20	4	11,4	12	15
	Tiyatro-Sinema	0	0	0	0	2	5,7	2	2,5
	Lokanta	0	0	1	4	0	0	1	1,2
	Sokakta (park v.s)	9	45	1	4	4	11,4	14	17,5
	Okulda	0	0	4	16	8	22,8	12	15
	Diğer	3	15	0	0	0	0	3	3,7
	Cevapsız	1	5	0	0	2	10	3	3,7
32. Kız arkadaşınız olduğundan ailenizdeki bireylerin haberi varmıydı?	Evet	9	45	6	24	6	17,1	21	26,2
	Hayır	7	35	5	20	14	40	26	32,5
33. Hangi aile bireyinin haberi vardı?	Anne	1	11	0	0	1	17	2	2,5
	Abla	1	11	0	0	0	0	1	1,2
	Abi	3	33	3	50	1	17	7	8,7
	Hepsi	3	33	3	50	4	66	10	12,5
	Diğer	1	11	0	0	0	0	1	1,2
34. Kız arkadaşlarınızla hangi dokunsal temaslarda bulundunuz?	Elinden tuttum	7	35	3	12	7	20	17	21,2
	Belinden Tuttum	2	10	2	8	2	5,7	6	7,5
	Öpüştüm	4	20	2	8	6	17,1	12	15
	Yakın ilişkiye girdim	1	5	0	0	0	0	1	1,2
	Hiçbir şey yapmadım	2	10	3	12	4	11,4	9	11,2
**35. Masturbasyon yaptınız mı?	Evet	19	95	25	100	35	100	79	98,7
	Hayır	1	5	0	0	0	0	1	1,2

SORULAR	Cevaplar	G.E		A.G.E		T.K.E		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
36. Neden yapmadınız?	Günah olduğu için	1	5	0	0	0	0	1	1,2
37. Masturbasyon yapmayı aşağıdaki kaynaklardan hangilerinden öğrendiniz?	Arkadaş	12	60	21	84	23	65,7	56	70
	Erkek kardeş	1	5	0	0	0	0	1	1,2
	T.V- Sinema	4	20	2	8	0	0	6	7,5
	Dergi	2	10	0	0	0	0	2	2,5
	Kendi kendine	0	0	1	4	10	28,5	11	13,7
	Cevapsız	0	0	1	4	2	5,7	3	3,7
**38. İlk masturbasyonunuzda cinsel organınızda ıslaklık meydana geldi mi?	Evet	15	75	20	80	33	94,2	68	85
	Hayır	4	20	5	20	1	2,8	10	12,5
	Cevapsız	0	0	0	0	1	2,8	1	1,2
39. Masturbasyon yaparken karşı cinsle ilgili hayaller fanteziler kuruyor musun?	Kuruyorum	16	80	20	80	30	85,7	66	82,5
	Kurmuyorum	3	15	5	20	3	8,5	11	13,7
	Cevapsız	0	0	0	0	2	5,7	2	2,5
40. Masturbasyon yaparken aile bireylerine veya başka kişilere yakalanacağım korkusu yaşıyor musunuz?	Evet	10	50	11	44	16	45,7	37	46,2
	Hayır	9	45	14	56	19	54,2	42	52,5
**41. Ne sıklıkta masturbasyon yapıyorsunuz?	Günde bir kez	1	5	5	20	3	8,5	9	11,2
	Günde birkaç kez	1	5	0	0	1	2,8	2	2,5
	İki günde bir	0	0	1	4	5	14,2	6	7,5
	Haftada bir	8	40	15	60	22	62,8	45	56,2
	On günde bir	3	15	1	4	0	0	4	5
	On beş günde bir	3	15	2	8	0	0	5	6,2
	Diğer	3	15	1	4	3	8,5	7	8,7
	Cevapsız	0	0	0	0	1	2,8	1	1,2

** (35) Sd:5 $\chi^2=133.109^a$ $^ap<0.05$

** (38) Sd:5 $\chi^2= .355^a$ $^ap<0.05$

** (41) Sd:5 $\chi^2=.355^a$ $^ap<0.05$

Ek: 5

**ERKEK ERGENLERDE CİNSEL HAYALLER/FANTEZİLERLE İLGİLİ
SORULAR**

SORULAR	Cevaplar	G.E		A.G.E		T.K.E		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
42. Karşı cinsle ilgili hayaller/fanteziler kurar mısınız?	Evet	20	100	24	96	32	91,4	76	95
	Hayır	0	0	1	4	3	8,5	4	5
43. Ne tür hayaller fanteziler kurarsınız?	Evlilik	6	30	11	44	11	31,4	28	35
	Cinsellik	10	50	7	28	14	40	31	38,7
	Çıkma	1	5	6	24	6	17,1	13	16,2
	Diğer	3	15	0	0	0	0	3	3,7
44. Uykularınızda erotik rüyalar görür müsünüz?	Evet	19	95	20	80	29	82,8	68	85
	Hayır	1	5	5	20	6	17,1	12	15
45. Ne sıklıkta görüyorsunuz?	İki gün	3	15	1	4	3	8,5	7	8,7
	Haftada	5	25	6	24	11	31,4	22	27,5
	On gün	0	0*	1	4	2	5,7	3	3,7
	On beş gün	0	0	2	8	1	2,8	3	3,7
	Diğer	11	55	10	40	5	14,2	26	32,5
46. Hangi yaşlarda görmeye başladınız?	12-13	3	15	3	12	4	11,4	10	12,5
	14-15	14	70	11	44	20	57,1	45	56,2
	Diğer	2	10	4	16	2	5,7	8	10
	Cevapsız	0	0	2	8	3	8,5	5	6,2
47. Erotik rüyalardan sonra iç çamaşırınızda ıslaklık veya leke gözlemlediniz mi?	Evet	18	90	20	80	28	80	66	82,5
	Hayır	1	5	0	0	7	20	8	10
**48. Bu ıslaklık korku yarattı mı?	Evet	5	25	4	16	15	42,8	24	30
	Hayır	14	70	16	64	13	37,1	43	53,7

** (48) Sd:5 $\chi^2=20.194^a$ $^ap<0.05$

Ek: 6

KIZ ERGENLERDE BEDENDE MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ SORULAR

SORULAR	Cevaplar	G.K		A.G.K		T.K.K		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
1.Yüzünüzde veya bedeninizde sivilceler oluştu mu?	Evet	17	85	18	100	19	100	54	94,7
	Hayır	3	15	0	0	0	0	3	5,3
2. Bu sivilceler hangi yaşlarda oluşmaya başladı	12_13	10	50	10	55,5	12	63,1	32	56,1
	14_15	7	35	5	27,7	5	26,3	17	29,8
	Diğer	0	0	3	16,6	2	10,5	5	8,7
3. En çok bedeninizin hangi bölgesinde oluştu	Surat	9	45	7	38,8	5	26,3	21	36,8
	Sırt	0	0	3	16,6	3	15,7	6	10,5
	Her ikisi	5	25	8	44,4	11	57,8	24	42,1
	Diğer	3	15	0	0	0	0	3	5,2
4. Yüzünüzde veya bedeninizde kıllanmalar oluştu mu.	Evet	19	95	18	100	19	100	56	98,2
	Hayır	1	5	0	0	0	0	1	1,8
5. Hangi yaşlarda oluşmaya başladı.	10_11	0	0	3	12	4	21	7	12,2
	12_13	11	55	11	61,1	14	73,6	36	63,1
	14-15	6	30	4	22,2	1	5,2	11	19,2
	Diğer	2	10	0	0	0	0	2	3,5
6. Bu kıllanmalar en çok bedeninizin hangi bölgesinde oluştu.	Cinsel organ çevresi ve koltuk altı	19	95	18	100	19	100	56	98,2
7.Periyodik olarak adet olur musunuz?	Evet	17	85	14	77,7	14	73,6	45	78,9
	Hayır	1	5	2	11,1	0	0	3	5,2
	Düzensiz	2	10	2	11,1	5	26,3	9	15,7
8. Hangi yaşlarda adet olmaya başladınız?	12_13	15	75	8	44,4	11	57,8	34	59,6
	14_15	4	20	5	27,7	8	42,1	17	29,8
	Diğer	0	0	3	16,6	0	0	3	5,2
**9. İlk adetinizde korku yaşadınız mı?	Evet	4	20	13	72,2	14	73,6	31	54,3
	Hayır	15	75	3	16,6	5	26,3	23	40,3
10. Göğüslerinizde büyüme oldu mu?	Evet	20	100	18	100	19	100	57	100
11. Hangi yaşlarda oluştu?	10_11	0	0	4	22,2	3	15,7	7	12,2
	12_13	16	80	8	44,4	11	57,8	35	61,4
	14-15	3	15	6	33,3	5	26,3	14	24,5
	Cevapsız	1	5	0	0	0	0	1	1,7

** (9) Sd:2 $\chi^2=17.401^a$ $^ap<0.05$

SORULAR	Cevaplar	G.K		A.G.K		T.K.K		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
12. Bu büyüme döneminde acı hissetiniz mi?	Evet	15	75	15	83,3	14	73,6	44	77,1
	Hayır	4	20	2	8	4	21	10	17,5
	Cevapsız	0	0	1	4	1	5,2	2	3,5
13. Kendi ses tonunuzda bir değişiklik hissetiniz mi	Evet	8	40	15	83,3	17	89,4	40	70,1
	Hayır	12	60	3	16,6	2	10,5	17	29,8
14. Bu ses değişikliği hangi yaşlarda oluşmaya başladı	10-11	0	0	1	5,5	2	10,5	3	5,2
	12-13	2	10	4	22,2	6	31,5	12	21
	14-15	6	30	10	55,5	9	47,3	25	43,8
15. Cinsel organınızda ıslanmalar meydana geliyor mu.	Evet	14	70	16	88,8	19	100	49	85,9
	Hayır	5	25	0	0	0	0	5	8,7
	Cevapsız	1	5	2	11,1	0	0	3	5,2
16. Bu ıslanmalar hangi yaşlarda oluşmaya başladı.	10-11	0	0	4	22,2	3	15,7	7	12,2
	12-13	2	10	9	50	11	57,8	22	38,5
	14-15	12	60	3	16,6	5	26,3	20	35
17. Cinsel organınızda ilk ıslanma meydana geldiğinde korku yaşadınız mı.	Evet	11	55	12	66,6	11	57,8	34	59,6
	Hayır	8	40	4	22,2	8	42,1	20	35
18. Bedeninizde meydana gelen bu değişiklikler hakkında daha önceden bilginiz var mıydı.	Evet	20	100	15	83,3	16	84,2	51	89,4
	Hayır	0	0	3	16,7	3	15,8	6	10,5
19. Bedende meydana gelen bu değişikliklerden hangileri hakkında bilgi sahibiydiniz.	Sivilcelenme	2	10	2	11,1	1	5,2	5	8,7
	Kıllanma	0	0	0	0	1	5,2	1	1,7
	Adet dön.	6	30	4	22,2	5	26,3	15	26,3
	Göğüslerin büyümesi	0	0	1	5,5	0	0	1	1,7
	Hepsi	12	60	8	44,4	12	63,1	32	56,1
20. Bu bilgileri hangi kaynaklardan edindiniz.	Anne	10	50	0	0	1	5,2	11	19,2
	Abla	0	0	3	16,6	2	10,4	5	8,7
	Reh. Öğr.	3	15	4	22,2	5	26,3	12	21
	Arkadaş	6	30	7	38,8	11	57,8	24	42,1
	Diğer	1	5	1	5,5	0	0	2	3,5

Ek: 7

KIZ ERGENLERDE CİNSEL ETKİLEŞİMLE İLGİLİ SORULAR

SORULAR	Cevaplar	G.K		A.G.K		T.K.K		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
21. Bedeninizde meydana gelen bu değişiklikler siz e nasıl bir duygu oluşturdu?	Sıkıntı	13	65	1	5,5	2	10,5	16	28
	Üzüntü	4	20	4	22,2	4	21	12	21
	Mutluluk	1	5	0	0	3	15,7	4	7
	Hiçbir şey oluşturmadı	0	0	11	61,1	9	47,3	20	35
	Diğer	2	10	0	0	1	5,2	3	5,2
	Cevapsız	0	0	2	11	0	0	2	3,5
22. Karşı cinsten kişilerle günlük konularda konuşurken zorluk çeker misiniz	Evet	5	25	3	16,6	4	21	12	21
	Bazı kişilerle	2	10	7	38,8	6	31,5	15	26,3
	Zorluk çekmem	13	65	8	44,4	9	47,3	30	52,2
23. Aile bireyleri ile bedeninizde meydana gelen değişiklikler hakkında konuşur musunuz?	Evet	6	30	11	61,1	14	73,6	31	54,3
	Hayır	14	70	7	38,8	5	26,3	26	45,6
24. En çok hangi aile bireyi ile konuşursunuz.	Anne	4	20	2	11,1	6	31,5	12	21
	Abla	2	10	8	44,4	7	36,8	17	29,8
	Diğer	0	0	1	5,5	0	0	1	1,7
	Cevapsız	0	0	0	0	1	5,2	1	1,7
25. Arkadaşlarınızla bedeninizde meydana gelen değişiklikler hakkında konuşur musunuz?	Evet	15	75	16	88,8	18	94,7	49	85,9
	Hayır	5	25	2	11,1	1	5,2	8	14
26. Cinsellikle ilgili ilk bilgilerinizi aşağıdaki kaynaklardan hangilerinde elde ettiniz.	Anne	2	10	8	44,4	8	42,1	18	31,5
	Reh.Öğr.	2	10	1	5,5	1	5,2	4	7
	Arkadaş	8	40	3	16,6	3	15,7	14	24,5
	Abla	4	20	6	33,3	7	36,8	17	29,8
	T.V-Sinema	3	15	0	0	0	0	3	5,2
	Gazete	1	5	0	0	0	0	1	1,7
27. Cinsellikle ilgili merak ettiğiniz konuları aşağıdaki kaynaklardan hangisine danışsınız?	Anne	0	0	4	22,2	3	15,7	7	12,2
	Reh.Öğr.	5	25	2	11,1	2	10,5	9	15,7
	Arkadaş	11	55	7	38,8	8	42,1	26	45,6
	Abla	4	20	5	27,7	6	31,5	15	26,3

Ek: 8

KIZ ERGENLERDE CİNSEL AKTİVİTELERLE İLGİLİ SORULAR

SORULAR	Cevaplar	G.K		A.G.K		T.K.K		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
28. Erkek arkadaşınız oldu mu?	Evet	19	95	7	38,8	7	36,8	33	57,8
	Hayır	1	5	9	50	9	47,3	19	33,3
	Cevapsız	0	0	2	11,1	3	15,7	5	8,7
29. Neden olmadı?	Ayıp olduğu için	0	0	4	22,2	2	10,5	6	10,5
	Günah olduğu için	0	0	3	16,6	4	21	7	12,2
	Çekindiğim için	0	0	2	11,1	3	15,7	5	8,7
	İstemedim	1	5	0	0	0	0	1	1,7
30. Erkek arkadaşınızla hangi ortamda tanıştınız?	Okul	14	70	4	16	6	17,1	24	42,1
	Mahalle	3	15	2	8	1	2,8	6	10,5
	Kurs	2	10	0	0	0	0	2	3,5
	Diğer	1	5	0	0	0	0	1	1,7
31. Erkek arkadaşınızla hangi sosyal ortamlarda bulundunuz?	Kafe	6	30	1	5,5	0	0	7	12,2
	Tiyatro-Sinema	6	30	0	0	0	0	6	10,5
	Sokakta (park v.s)	4	20	2	11,1	2	10,5	8	14
	Okulda	2	10	4	22,2	5	26,3	11	19,2
	Diğer	1	5	0	0	0	0	1	1,7
32. Erkek arkadaşınız olduğundan ailenizdeki bireylerin haberi varmıydı?	Evet	16	80	2	11,1	3	15,7	21	36,8
	Hayır	4	20	5	27,7	4	21	13	22,8
33. Hangi aile bireyinin haberi vardı?	Anne	6	30	1	5,5	1	5,2	8	14
	Abla	6	30	1	5,5	2	10,5	9	15,7
	Hepsi	4	20	0	0	0	0	4	7
34. Erkek arkadaşlarınızla hangi dokunsal temaslarda bulundunuz?	Elinden tuttum	9	45	1	5,5	3	15,7	13	22,8
	Belinden Tuttum	3	15	0	0	0	0	3	5,2
	Öpüştüm	4	20	2	11,1	0	0	6	10,5
	Yakın ilişkiye girdim	2	10	0	0	0	0	2	3,5
	Hiçbir şey yapmadım	1	5	4	22,2	3	15,7	8	14
35. Masturbasyon yaptınız mı?	Hayır	20	100	18	100	19	100	57	100
36. Neden yapmadınız?	Ayıp olduğu için	2	10	8	44,4	11	57,8	21	36,8
	Günah olduğu için	2	10	6	33,3	5	26,3	13	22,8
	İstemedim	16	80	2	11,1	1	5,2	19	33,3
	Cevapsız	0	0	2	11,1	2	10,5	4	7

Ek: 9

**KIZ ERGENLERDE CİNSEL HAYALLER/FANTEZİLERLE İLGİLİ
SORULAR**

SORULAR	Cevaplar	G.K		A.G.K		T.K.K		TOPLAM	
		N	%	N	%	N	%	N	%
42. Karşı cinsle ilgili hayaller/fanteziler kurar mısınız?	Evet	11	55	8	44,4	11	57,8	30	52,6
	Hayır	9	45	10	55,5	8	42,1	27	47,3
43. Ne tür hayaller fanteziler kurarsınız?	Evlilik	3	15	3	16,6	5	26,3	11	19,2
	Cinsellik	2	10	2	11,1	3	15,7	7	12,2
	Çıkma	6	30	3	16,6	3	15,7	12	21
44. Uykularınızda erotik rüyalar görür müsünüz?	Evet	4	20	4	22,2	8	42,1	16	28
	Hayır	16	80	12	66,6	10	52,6	38	66,6
	Cevapsız	0	0	2	11,1	1	5,2	3	5,2
45. Ne sıklıkta görüyorsunuz?	İki gün	0	0	0	0	1	5,2	1	1,7
	On gün	0	0	1	5,5	1	5,2	2	3,5
	On beş gün	0	0	1	5,5	1	5,2	2	3,5
	Diğer	4	20	0	0	5	26,3	9	15,7
46. Hangi yaşlarda görmeye başladınız?	12-13	3	15	3	16,6	5	26,3	11	19,2
	14-15	1	5	1	5,5	2	10,5	4	7
	Cevapsız	0	0	0	0	1	5,2	1	1,7
47. Erotik rüyalarından sonra iç çamaşırınızda ıslaklık veya leke gözlemlediniz mi?	Evet	4	20	2	11,1	2	10,5	8	14
	Hayır	0	0	2	11,1	6	31,5	8	14
48. Bu ıslaklık korku yarattı mı?	Evet	3	15	2	11,1	1	5,2	6	10,5
	Hayır	1	5	0	0	1	5,2	2	3,5